

Dopisy Václava Jana Tomáška z Morawetzovy sbírky

Jana Vojtěšková

V letech 2003 a 2008 získalo Národní muzeum – České muzeum hudby velmi cennou hudební sbírku,¹ jejímž majitelem byl po roce 1908 někdejší továrník v Úpici Richard Morawetz (1881–1965). Kolekce obsahuje unikátní notové i nenotové rukopisy a ikonografický materiál z doby od 18. do počátku 20. století. V oblasti korespondence se jedná o skutečně jedinečné prameny k dějinám české hudby, proto se věnuji jejich výzkumu a publikaci formou kritické edice. Vydáno bylo již album korespondence Ludevíta Procházky,² dopisy Jana Václava Huga Voříška, Jiřího Antonína Bendy, Leopolda Koželuha, Antonína Františka Bečvařovského³ a Vojtěcha Matyáše Jírovce.⁴ Pojednán byl i krátký rukopisný záznam Jana Dismase Zelenky⁵ a dopisy Carla Marii von Webera.⁶ Tento článek se soustředí na dopisy Václava Jana Tomáška.

¹ Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2019–2023/20.III.d, 00023272). Za přepisy, revizi přepisů, překlad dopisů a četné konzultace a rešerše děkuji Vlastě a Hubertu Reittererovým.

² Jana Vojtěšková, ed., *Album Jana Ludevíta Procházky z let 1860–1888 / The Procházka Album (1860–1888)* (Praha: KLP & NM, 2013).

³ Srov. Jana Vojtěšková, „Letters from the Morawetz Collection (Musicians of Czech Origin in European Centres at the Turn of the 18th and 19th Centuries) / Dopisy Morawetzovy sbírky (Hudebníci českého původu v evropských centrech na přelomu 18. a 19. století),“ *Musicalia* 13, no. 1–2 (2021): 6–39 (anglická verze), 40–46 (česká verze).

⁴ Jana Vojtěšková, „Dopisy Vojtěcha Matyáše Jírovce z Morawetzovy sbírky,“ *Opus musicum* 53, no. 4 (2021): 52–65.

⁵ Srov. Jana Vojtěšková, „The works of Jan Dismas Zelenka in 18th and 19th centuries in Prague,“ *Clavibus unitis* 4, no. 1 (2015): 85–90.

⁶ Jana Vojtěšková, „Několik pramenů z doby působení Carla Marii von Webera ve Stavovském divadle / Several Sources pertaining to Carl Maria von Weber's Work for the Estates Theatre in Prague,“ *Musicalia* 5, no. 1–2 (2013): 57–64 (česká verze), 65–77 (anglická verze).

Morawetzova sbírka

Základ Morawetzovy sbírky⁷ tvořila kolekce Friedricha Donebauera (1849–1916), který ji rozprodal v roce 1908 v berlínské aukci. Tehdy Museum Království českého nemělo dostatečné prostředky na nákup, a proto památky přešly do soukromých rukou. Díky tištěným katalogům⁸ zjistíme, že se do Morawetzovy sbírky nedostaly zdaleka všechny Donebauerovy bohemikální prameny, nicméně dochovalo se podstatné jádro. Kromě dopisů z konce 18. století známe svědectví skladatelů z následujícího století, a to i světových autorů, kteří měli vztah k českému prostředí – například Carla Marii von Webera, Hectora Berlioze nebo Richarda Wagnera. Morawetz zachoval také dvě významná alba korespondence a jiných písemností – album dr. Ludevíta Procházky⁹ a album Jana Nepomuka Štěpánka.¹⁰ K nejmladší vrstvě Morawetzovy sbírky patří např. tři rukopisy Leoše Janáčka.

V současnosti je Morawetzova sbírka uložena v Českém muzeu hudby (dále jen ČMH) odděleně v pěti fondech – v Muzeu B. Smetany, Muzeu A. Dvořáka a ve fondu hudebnin, nenotových rukopisů a ikonografie. Jako kurátorka fondu nenotových rukopisů se věnuji převážně výzkumu korespondence, případně jiných nenotových rukopisných sdělení. Formou kritické edice postupně uveřejňuji dopisy z různých období, včetně překladu a komentářů k důležitému kontextu.

Sám Donebauer dal zveřejnit dva katalogy, k nimž předmluvu napsal Richard Batka. První z nich vyšel v roce 1894 s rozsáhlým úvodem, druhý v roce 1900.¹¹ Nejceněnější pro nás je ovšem katalog, který vydal Stargardt v roce 1908 u příležitosti již zmíněné berlínské aukce.¹² Na základě katalogů můžeme porovnat, které předměty přešly do Morawetzovy sbírky a které získal Morawetz vlastní sběratelskou činností. Jeho kolekce měla za války i po ní neklidný osud a nyní ji známe již jen ve značně zredukované podobě.

⁷ O Morawetzově sbírce srov. Jana Vojtěšková, „Sbírka Richarda Morawetze,“ *Muzikologické fórum* 1, no. 1 (2012): 47–54. Zde je uvedena také přehledná tabulka zastoupených pisatelů a adresátů.

⁸ Katalog vyšel pod názvem: *Sammlung Fritz Donebauer-Prag. Briefe, Musik-Manuskripte * Portraits zur Geschichte der Musik und des Theaters. Versteigerung vom 6. bis 8. April 1908 durch J. A. Stargardt Verlagsbuchhandlung und Antiquariat*, Berlin W. 35. Lützowstr. 47.

Richard Batka, *Aus der Musik- und Theaterwelt. Beschreibendes Verzeichnis der Autographen-Sammlung Fritz Donebauer in Prag* (Praha: Fritz Donebauer – Löwit & Lamberg, 1894); *Beschreibendes Verzeichnis der Autographensammlung Fritz Donebauer in Prag* (Praha: Fritz Donebauer – Löwit & Lamberg, 1900).

⁹ Srov. pozn. 2.

¹⁰ Album nazvané *Correspondenz Stiepanek* připravuje k vydání Kabinet pro studium českého divadla jako třetí svazek ediční řady *Nota bene*.

¹¹ Srov. pozn. 8.

¹² *Sammlung Fritz Donebauer-Prag. Briefe, Musik-Manuskripte * Portraits zur Geschichte der Musik und des Theaters. Versteigerung vom 6. bis 8. April 1908 durch J. A. Stargardt Verlagsbuchhandlung und Antiquariat*, Berlin W. 35. Lützowstr. 47.

Korespondence Václava Jana Tomáška tvoří významný konvolut v Morawetzově sbírce i v celém fondu nenotových rukopisů Českého muzea hudby. Tento článek předkládá kritickou edici jednotlivých dopisů, jejich překlad do češtiny a podrobné komentáře k jednotlivým dílům, jejich edicím, vydavatelům, knihkupcům, ale také zákům, hraběti Buquoyovi nebo básníkovi Johannu Wolfgangu Goethovi.

Václav Jan Křtitel Tomášek¹³

„Hudební skladatel hraběte Jiřího Buquoye, magister svobodných umění, zasloužilý člen velkého nizozemského Hudebního spolku pro zvelebení umění hudebního, dopisující čestný člen u sv. Anny ve Vídni, čestný člen německého National-Verein für Musik und ihre Wissenschaft, čestný člen Hudebních spolků ve Vídni, Insbrucku, Pešti a Budíně, a čestný člen spolku ve Lvově.“ Takto charakterizoval sám sebe Tomášek v úvodu autobiografie.¹⁴

Tomášek přišel do Prahy v roce 1790, studoval nejprve gymnázium a později (1794–1799) matematiku, historii, estetiku, filozofii a práva na Karlově univerzitě. Hned v prvním roce svého pražského pobytu, jak píše v autobiografii, navštívil představení Mozartova *Dona Giovanniho*. Mozart ho okouzlil a této orientaci zůstal věrný až do konce svého života.

Po dokončení právnických studií nenastoupil Tomášek právnickou praxi, ale zahájil dráhu klavíristy, učitele klavíru a skladatele. Velký význam pro jeho klavírní techniku měl Jan Ladislav Dusík, s nímž se sešel v Praze a který talentovanému Tomáškovi předával své zkušenosti. Podněty mohl získat i od tehdy v Praze proslulého klavíristy a pedagoga Františka Xavera Duška. Roku 1801 Tomášek poslouchal přednášky teoretika a skladatele abbé Georga Josepha Voglera. U varhaníka a hudebního historika Johanna Nikolause Forkela si prohloubil vztah k dílu Johanna Sebastiana Bacha. Zaujali ho také saský dvorní kapelník Johann Gottlieb Naumann a Muzio Clementi, kteří navštívili Prahu.

V roce 1806 se stal Tomáškovým zaměstnavatelem hrabě Jiří František August Buquoy / Georg Franz August von Buquoy (1781–1851), vědec, spisovatel, podnikatel, národohospodář a ekonom, v jehož paláci na Malé Straně

¹³ O Tomáškovi srov. A. Simpson a K. DeLong, „Tomášek, Václav Jan Křtitel,“ in *Grove Music Online*, 24. února 2022, <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000028077>; Markéta Kabelková, „Václav Jan Tomášek,“ in *Die Musik in Geschichte und Gegenwart: Allgemeine Enzyklopädie der Musik: 21 Bände in zwei Teilen*, eds. Friedrich Blume et al. (2. neubearb. Ausg. Kassel: Bärenreiter, 1994–); Kateřina Alexandra Štátná, „Tomášek, Václav Jan Křtitel,“ in *Český hudební slovník*, dostupné z www.cesky-hudebnislovník.cz/slovník/; Marie Tarantová, „Václav Jan Tomášek ve staropražských hudebních salónech,“ *Hudební věda* 13, no. 1 (1976): 59–74.

¹⁴ Zdeněk Němec, ed., *Vlastní životopis V. J. Tomáška* (Praha: Topičova edice, 1941), 9.

Tomášek žil a tvořil až do roku 1822, kdy se přestěhoval do domu v dnešní Tomášské ulici. Mimo jiné se výrazně podílel na produkcích hudebního salónu, který hrabě jednu sezónu provozoval. Jeho povinnosti nebyly velké, a tak se mohl po celý svůj život věnovat výhradně hudbě. V Buquoyových službách zůstal Tomášek až do smrti, svým způsobem ovšem omezen v možnosti odejít do většího hudebního centra a výrazněji absorbovat nové vlivy.

Od roku 1824 po sňatku s Wilhelminou Ebertovou (sestrou básníka Karla Egona Eberta) se Tomášek intenzivněji věnoval vyučování. Tomáškovými žáky byli postupně mj. klavíristé Julius Schulhoff a Alexander Dreyschock, skladatelé Jan Václav Hugo Voříšek, Leopold Eugen Měchura, Jan Bedřich Kittl, Ludvík Ritter z Rittersberku, Hans Hampel či hudební teoretikové August Wilhelm Ambros a Eduard Hanslick.

Wilhelmina byla dobrou zpěvačkou i klavíristkou a manželé zpočátku vedli bohatý společenský život, jejich salón se stal vyhledávaným místem představitelů pražské vědy a kultury. Manželské soužití s mnohem mladší partnerkou se ovšem neobešlo bez problémů a Tomášek se poté stáhl z pražského hudebního života. Nicméně jako proslulou osobnost ho v té době se zájmem vyhledávali hudebníci, kteří přijeli do Prahy (Clara Schumann, Richard Wagner, Hector Berlioz, Niccolò Paganini a Ole Bull).

Tomášek spolupracoval s nakladatelem Aloisem Klarem, vydavatelem pražské ročenky *Libussa*, se švagrem Rudolfem Glaserem, redaktorem časopisu *Ost und West*, kde obsáhle referoval o svých cestách po Čechách a Německu, scházel se s historikem Františkem Palackým a básníky Karlem Viktorem Hansgirem i Václavem Hankou. V letech 1845–1850 publikoval v šesti dílech autobiografii, která se stala důležitým dokumentem o kulturním životě v Evropě na počátku 19. století. Zde se podrobně vyjadřuje o významných osobnostech ze světa hudby, s nimiž se setkal, o různých hudebních a společenských událostech (Vídeňský kongres 1814) a projevuje názory na umělecká díla nebo interpretaci. Autobiografii dovedl bohužel pouze do roku 1824, kdy vstoupil do manželství.

Z Tomáškova díla žijí do dnešních dnů především jeho klavírní skladby (eklogy, rapsodie a dithyramby) a písně, které v poslední době opět zažívají renesanci. V německých písniích zhudebnil texty Klopstocka, Gellerta, Höltyho, Bürgera, Schillera a zejména Goetha. Posledně jmenované byly komponovány převážně v roce 1815 (stejně jako písně Schubertovy) a vydány vlastním nákladem v devíti svazcích v Praze. Tomášek je zaslal Goethovi, jenž si jich velmi cenil, jak vyplývá z dopisu zaslaného Tomáškovi samotným básníkem. Při osobním setkání v Chebu a Mariánských Lázních pak měl možnost je Goethovi sám předvést.

Kompozice na Goethovy texty tvoří vrchol Tomáškovy písňové tvorby. Autor vyšel z písně Mozartovy (*Heidenröslein*, *An Linna*) a přes široké hymnické

melodie podobné Beethovenovi (*Nähe des Geliebten*, *Mignons Lied*) se postupně propracoval k prvkům počínajícího romantismu (*Schäfers Klagelied*, *Der Fischer*). Celkově však hodnotí někteří muzikologové jeho písně jako méně invenční a postupně stagnující v užívaných melodických a harmonických idiomech.¹⁵ Ve třicátých letech se už v písňovém stylu neposunul dále a jeho tvorbu považovali současníci za konzervativní. České písně komponoval Tomášek na texty přítele Václava Hanky. Jsou spíše okrajovou tvorbou. Tomášek je složil, „aby úplně nezapomněl svůj mateřský jazyk,“ jak napsal v autobiografii. K nejzdařilejším patří *Starožitné písně*, op. 82, z roku 1835, na texty *Královédvorského rukopisu*, ani ty však nedosahují úrovně německých písní.

Tomášek byl *biedermeierskou* osobností. Jako nejvýraznější představitel hudby předsmetanovské se zvláště v klavírních skladbách a písních přiblížil raně romantické orientaci, ale nikdy ji ve svých dílech plně nerozvinul.

Napsal pouze jedinou operu, *Seraphine oder Grossmut und Liebe*, která byla při prvním uvedení v roce 1811 dobře přijata diváky, dočkala se však jen čtyř provedení. Neuvedl ji ani nový kapelník Carl Maria von Weber, který se o ní údajně, jak píše Tomášek ve svých pamětech, před premiérou vyjadřoval s uznáním. Velkým problémem bylo patrně libreto Johanna Heinricha Dambecka.

Tomášek je také autorem několika velkých chrámových děl, *Mše Es dur* (1813) a zejména *Requiem c moll* (1820) a *Korunovační mše* k intronizaci rakouského císaře Ferdinanda I. Dobrotivého, který se nechal korunovat na českého krále jako Ferdinand V. (1836).

Tomáškovy dopisy

V Morawetzově sbírce se dochovalo celkem devět dopisů psaných Tomáškem a dva adresované Tomáškovi. Psaní Jana Václava Huga Voříška Tomáškovi z roku 1818 bylo publikováno již dříve.¹⁶ Ostatní korespondence je zde editována v chronologickém pořadí, počínaje rokem 1811 a konče rokem 1846.

První tři dopisy této edice byly adresovány nakladatelům Kühnelovi a Petersovi do Lipska. Tehdy již renomovaný skladatel nabízel k vydání klavírní eklogy, rapsodie a klavírní sonátu, dále písně a orchestrální ouvertury. Rád by vydal i svou mši, zmíněna je zde i Tomáškova opera *Seraphine*.

Dopis Kühnelovi z prosince 1811 potvrzuje Tomáškovy vztahy s Carlem Marií von Weberem, který navštívil Prahu v době premiéry Tomáškovy opery *Seraphine*. Weber měl psaní nakladateli osobně předat a Tomášek doufal, že bude Kühnelovi o opeře referovat. Urguje tři autorské exempláře *Eklog*, op. 35, které Kühnel vydal v prosinci předchozího roku (1810), a žádá, aby je předal

¹⁵ Srov. A. Simpson a K. DeLong, viz pozn. 13.

¹⁶ Srov. Jana Vojtěšková, „Letters from the Morawetz Collection,“ 32–39.

zprostředkovateli pražského Widtmannova knihkupectví. Vyzývá Kühnela, aby neotálel s vydáním písni. Pravděpodobně šlo o *Selma von Voß und zwey Gesänge mit Begleitung des Pianoforte*, op. 34, jež vyšly u Kühnela v prosinci 1811 a v té době už mohly být vydány, ale Tomášek o tom nevěděl.

Následující dopis Kühnelovi nabízí několik zajímavých informací a podnětů k dalšímu bádání. Především píše o dílech, která podle současného tematického katalogu¹⁷ neumíme identifikovat nebo je neznáme, dále pak dosti podrobně popisuje vydavatelské praktiky. V červenci 1813 Tomášek sděluje obsah dopisu, na který nedostal odpověď. Udivuje ho, že Kühnel nevydal rapsodie. Z dopisu není zcela jednoznačné, zda šlo o op. 40, který vyšel v roce 1813 u Haaseho, nebo jiné nám neznámé skladby. Také ho překvapuje, že Kühnel nevydal *Sonátu A dur*,¹⁸ kterou věnoval abbé Voglerovi. Sděluje cenu za šest vokálních tercetů (dílo není obsaženo v současném tematickém katalogu VJT). S podivem zjistil, že v knihkupectví Calve se objevily exempláře rapsodií, které vydal Kühnel (zřejmě op. 41), protože dosud nedostal ani honorář, ani autorské exempláře. Poslal též opravu k několika ryteckým chybám, které se vyskytly ve vydaném exempláři, a žádal opravu v dotisku. Nabídl k tisku rovněž několik předeher. I zde stojí za zamyšlení, o jaká díla šlo. V úvahu přichází *Ouverture in Es*, op. 38, VJT 41 z r. [1811?] a předehra k opěře *Seraphine*, VTJ 39.

Další dopis nakladateli z července 1818 je již adresován Carlu Friedrichu Petersovi, který převzal lipské nakladatelství po Kühnelovi. Týká se vydání šesti eklog¹⁹ a Tomášek opět urgoval autorské výtisky a honorář. Vypůjčil si tři exempláře od knihkupce pana Enderse, aby je mohl zaslat do Liski hraběti Pavlovskému, jemuž je tisk věnován. Žádá o opravu několika tiskových chyb, které specifikuje. Zároveň se táže, zda má Peters zájem o V. sešit eklog.²⁰ Tomášek také informuje o provedení své mše ve Vídni 17. a 30. května 1818.²¹ Mši kdysi nabídl Petersovi, ale ten mu vůbec neodpověděl. Vydal ji proto na své náklady v Praze a v předplatném udal 154 exemplářů. Lituje jen, že vydal pouze hlasy, ale ne partituru.

Z července 1820 pochází dopis Johanna Wolfganga Goetha Tomáškoví. Jeho obsah byl odborné literatuře znám, avšak originál dochovaný v Morawetzově sbírce je dodnes považován za nezvěstný. Text dopisu byl poprvé otištěn v *Ost*

¹⁷ Markéta Kabelková, „Václav Jan Tomášek,“ (PhDiss., FF UK Praha, 2012). Dále citováno jako Kabelková, 2012 a díla se zkratkou VJT.

¹⁸ Pravděpodobně *Sonate in A*, op. 26, VJT 27, vydaná později [1816?] u Hoffmeistera v Lipsku chybně jako op. 48, s věnováním hraběti Leopoldu Kaunitzovi.

¹⁹ IV. sešitu, op. 51, VJT 54.

²⁰ Op. 63, VJT 66, tyto eklogy už u Peterse nevyšly.

²¹ *Mše Es dur*, op. 46, VJT 49.

und West jako *Zwei noch ungedruckte Briefe von Göthe an W.J. Tomaschek*²² a podle této verze pak v edici *Goethes Werke*²³ a *Repertorium Goethe-Briefe*.²⁴ Obě souborné edice Goethových dopisů vycházely z upraveného přepisu v *Ost und West*. Podle Goethova originálu z Morawetzovy sbírky zde tedy poprvé předkládám dopis se zachováním všech detailů pravopisu a opravou chyb dřívější edice.

Dopis uveřejnil sám Tomášek v autobiografii,²⁵ faksimile publikovaly *Lidové noviny*.²⁶ K obsahu postačí na tomto místě obecné shrnutí, že Goethe děkoval Tomáškovu za šest sešitů písní na básnickovy texty.²⁷ Goethe si Tomáškovu zhudebnění svých jedenačtyřiceti básní opravdu cenil, což vyjádřil i při osobním setkání se skladatelem v Chebu a Mariánských Lázních.²⁸

V Mariánských Lázních v srpnu 1822 se Tomášek setkal s několika osobnostmi a dámami, o nichž píše ve svých pamětech.²⁹ Dopis adresovaný nejmenované slečně v září 1822 mohl být určen nejspíše Amelii Illaire z Berlína. Tomášek jí poslal dvě písně na Schillerovy texty (*Schillers Lyrische Gedichte I., Die Erwartung, Das Lied*, op. 37, VJT 40), které vyšly v Lipsku u Friedricha Hoffmeistera po r. 1815. Adresátka měla zřejmě kontakt na Carla Friedricha Zeltera, který působil od r. 1800 jako dirigent a ředitel berlínské Sing-Akademie. Tomášek doufal, že nastuduje jeho *Msi Es dur*. Provedení se nepodařilo doložit a pravděpodobně se neuskutečnilo.

Z dubna 1829 pochází Tomáškovu žádost o zvýšení roční renty, adresovaná skladatelovu zaměstnavateli hraběti Jiřímu Františku Augustu Buquoyovi, do jehož služeb vstoupil v roce 1806. Renta byla Tomáškovu vyplácena 23 let ve stále stejné výši, tj. 500 zlatých. Podle žádosti mu hrabě slíbil už v roce 1818 zvýšení na 600 zlatých, k tomu ale pravděpodobně nedošlo. Na základě žádosti z roku 1829 byla Tomáškovu pravděpodobně zvýšena renta na 550 zlatých konvenční

²² „Zwei noch ungedruckte Briefe von Göthe an W.J. Tomaschek“, *Ost und West*, Nr. 10 (3. 2. 1838): 42.

²³ *Goethes Briefe*, IV. Abteilung, 33. Band. 25. April – 31. Oktober 1820, (Weimar: Hermann Göhlhaus Nachfolger, 1905): 121–122.

²⁴ Srov. https://ores.klassik-stiftung.de/ords/f?p=402:2:::P2_ID:10034 a viz též pozn. 64.

²⁵ W.J. Tomaschek, „Selbstbiographie“, *Libussa*, Prag, roč. 4–9 (1845–1850), viz též srov. pozn. 14, strana 216.

²⁶ *Lidové noviny*, 21. března 1932, strana 3. Ani toto faksimile neznala souborná edice Goethovy korespondence.

²⁷ *Gedichte von Goethe*, op. 53–58, Heft 1–6, z roku 1815, vydané pravděpodobně v roce 1820. K problematice Tomáškových písní na Goethovy texty srov. např. Theodora Straková, „Tomáškovy písně na Goethovy texty. Příspěvek k poznání vokální tvorby raného romantismu v našich zemích“, *Časopis Moravského muzea* 40 (1955): 214–252; http://new.musicologicaolomouc.upol.cz/artkey/mus-201402-0002_vaclav-jan-tomaschek-1774-1850-vsestranny-pisnovy-skladatel-komparativni-analyza-vybranych-hudebnich-zpracova.php.

²⁸ K formální stránce dopisu je ještě třeba dodat, že je psán rukou Goethova písaře Johna, Goethe kromě vlastnoručního podpisu připojil ještě závěrečné *ergebenst* (nejoddaněji).

²⁹ Srov. Němec, *Vlastní životopis*, 244 ad. (viz pozn. 14).

měny. Nemáme o tom sice přímý doklad, ale vyplývá to ze zápisu do královských zemských desek, kdy Buquoy zvyšuje Tomáškovu od 1. 11. 1844 doživotní rentu z 550 na 700 zlatých konvenční měny.³⁰

Další Tomáškovy korespondence pochází až ze čtyřicátých let. Dopis básníkovi a redaktorovi lipského listu *Komet* Rudolphu Hirschovi z dubna 1842 se týká vydání Tomáškovy písně *Lied eines Alpenmädchens* (č. 3 z *Drei Gesänge mit Begleitung des Pianoforte*, op. 96, VJT 99), kterou Hirsch vydal v rámci jím založeného *Album für Gesang mit Original-Beiträgen* v roce 1843 v nakladatelství C.H. Bösenberg. Zároveň Tomášek poslal příspěvek o Wenzelu Neukirchnerovi, fagotistovi a skladateli, který vystoupil v dubnu 1842 v Praze a chystal se na koncerty v Drážďanech a v Lipsku.³¹ Tomášek také upozornil na mladou talentovanou klavíristku Sophii Bohrer, kterou slyšel v Praze, a požádal Hirsche o výtisk *Komety* z roku 1840, v němž byla na článek s citátem „dvě zvířata z Betléma“ otištěna odpověď zasláná z Prahy.³²

Zajímavým dokladem je i dopis mladému Josefu Zvonařovi z listopadu 1844 s posudkem Zvonařových skladeb. Dvacetiletý Zvonař, tehdy student na varhannické škole, zaslal Tomáškovu své rané kompozice, čtyřhlasé *Salve regina*, offertorium *Exaudi Deus deprecationem meam* a *Tu Deum laudamus*. Tomášek je hodnotil velmi pozitivně. Napsal: „Rozpoznal jsem v nich racionálního skladatele, skutečnou věcnost za našich dnů.“ Vzhledem k tomu, že šlo o juvenilia, pravděpodobně se nedochovála do dnešních dnů.

Z ledna 1846 pochází Tomáškův dopis jeho žáku Alexandru Dreyschockovi. Svědčí o velmi blízkém vztahu učitele a žáka. Ostrým sarkasmem reaguje na vídeňské kritiky Heinricha Josepha Adamiho a Carla Waltera, kteří se vyjadřovali s despektem o Dreyschockově umění. Kromě toho zmiňuje kritiku přede hry k operě *Seraphina* (*Wiener allgemeine Musik-Zeitung*, 6. 1. 1846), kde je uvedeno, že byla zahrána poněkud mdlé. Celou situaci ale komentuje s nadhledem.

Poslední dopis edice z prosince 1846 byl zřejmě adresován nakladateli Immanuelu Guttentagovi a týká se vydání Tomáškovy zhudebnění *Hymnu de Spiritu Sancto* (*Veni creator Spiritus*), op. 80, VJT 83. Z konce Tomáškovy života nemáme mnoho zpráv, a tak si každá zmínka o jeho činech zaslouží pozornost. Tomášek před vydáním skladby krátce navštívil Berlín. Nakladatele žádal, aby titulní list tisku obsahoval správně názvy všech spolků, které mu vzdávaly pocty. Zároveň upozorňuje na připravované berlínské vystoupení svého žáka Alexandra Dreyschocka, který má na repertoáru přede hru k operě *Seraphine*. Autor ji nabízí k případnému vydání v Guttentagově nakladatelství.

³⁰ Srov. zápis do Zemských desek o zvýšení renty z 15. 7. 1848, zde s. 48–49.

³¹ Tomáškův článek byl publikován v *Allgemeine musikalische Zeitung* 29. 7. 1842.

³² Tento článek se vzhledem k nedostupnosti výtisku nepodařilo ověřit.

Závěr

Předložený článek spolu s edicí dává nahlédnout do Tomáškovy oficiální i soukromé korespondence. Poskytuje řadu detailních informací k jeho skladbám, k jejich vydávání, provozování a posuzování kritikou. Objasňuje skladatelovy kontakty s umělci, vydavateli, žáky a podrobně líčí Tomáškův vztah k mecenáši Buquoyovi. Vzhledem k tomu, že zvláště po roce 1824 jsme o Tomáškových aktivitách informováni velmi sporadicky, každý z těchto nových faktů je pro poznání skladatelovy biografie vítaným obohacením. Dozvídáme se výši honorářů a vydavatelské lhůty, jmenovitě se seznamujeme s díly, která Tomášek nabízel k vydání, odkrývají se priority nakladatele a kontakty na knihkupce – zprostředkovatele při prodeji hudebních tisků. (A najevo vycházejí praktiky vydavatelů, kteří často zadržovali autorské honoráře i výtisky.) V korespondenci se poukazuje na Tomáškovy skladby dnes neznámé. Kromě těchto velmi cenných informací získáváme jasnější představu o skladateli jako o člověku velmi vzdělaném, s životním nadhledem, schopném vtipných a sarkastických glos. To dokresluje také zajímavá reflexe básníka Johanna Wolfganga Goetha nebo Tomáškův posudek raných skladeb Josefa Zvonaře.

Tomáškovy dopisy z Morawetzovy sbírky jsou jedinými korespondenčními sděleními tohoto autora, která v současné době uchovává Národní muzeum – České muzeum hudby. Doplněna o doklady z pozůstalosti Vlastimila Blažka, kde se mimo jiné dochoval zápis do zemských desek dokreslující Tomáškovu žádost o zvýšení doživotní renty, bezesporu patří k pramenům, které nelze při bádání o Václavu Janu Tomáškově přehlédnout.

Ediční zásady

Edice jednotlivých dopisů vychází z diplomatického přepisu, kde se editorské zpracování textu co nejvíce blíží originálu. Ponechány jsou pravopisné chyby, špatně použitá velká a malá písmena. Jen v případě, že by čtení bylo nesrozumitelné nebo mohlo být chybně interpretováno, je upozorněno [!] nebo je správná verze uvedena v hranaté závorce. Omylem vynechaná slova, která jsou důležitá pro kontext, jsou doplněna v hranaté závorce. Škrtnutý text je ponechán. Nečitelná písmena nebo slova jsou označena [...], škrtnutá nečitelná pak [...]. Slova vložená shora nebo zdola jsou začleněna do textu s vyznačením \ / a / \. Zkratky nejsou doplňovány, pouze ve výjimečných případech jsou doplněny nebo vysvětleny v poznámkách pod čarou. Adresy na obálce nebo v úvodu dopisu jsou přepsány před vlastním textem dopisu. Jednotlivé řádky se vyznačují svislými čarami |. V případě delších dopisů jsou označeny předěly mezi jednotlivými stranami ||. Názvy děl jsou ponechány ve tvaru, v němž je uvádí pisatel, správná verze se pak

nachází v poznámce pod čarou. Vodorovné čárky vyznačující zdvojení souhlásek se rozepisují typograficky menším typem druhého písmene: $\overline{m} = mm$ $\overline{n} = nn$.

* * *

Tomášek, Václav Jan: [Kühnel, Ambrosius]³³

Praha, 22. 12. 1811

(NM-ČMH G 13 662)

Prag am 22 Decembrio 811

Wohlgebohrner

Geehrtester Herr.³⁴

H. Karl Maria v. Weber, über dessen Verdienste als Komponist, und Klavierspieler Deutschland schon längst ein ehrenvolles Wort ausgesprochen hat, war so gefällig, dieses Schreiben an Sie zu bestellen,³⁵ welches Sie an den Nachtrag der 3 noch mir schuldigen Exemplaire meiner Egloguen erinnert, die ich fast 9 Monate hindurch umsonst erwarte.³⁶ Zugleich ersuche ich Sie, mit der Herausgabe der 3 von mir übernommenen Gesängen nicht länger zu säumen,³⁷ – denn meiner Ansicht nach glaube ich bestimmt, daß gegenwärtiger Augenblick, welcher durch die bereits geschehene Aufführung meiner Oper³⁸ mir sehr viele Musikfreunde zugeführt hat, selbst Ihrer merkantilischen Unternehmung nicht ohne günstigen Erfolg seyn kann. Herr v. Weber hat der ersten Production beigeohnt, und kann daher über mein Werk richtiger als Hundert andere sprechen.³⁹ ||

³³ Ambrosius Kühnel (1770–1813), lipský varhaník, který založil spolu s Franzem Antonem Hoffmeisterem v Lipsku v roce 1800 nakladatelství Bureau de musique. V roce 1814 nakladatelství převzal Carl Friedrich Peters.

³⁴ Tužkou bylo později chybně připsáno: [an Peters].

³⁵ Carl Maria von Weber navštívil Prahu před premiérou Tomáškovy opery *Seraphine oder Grossmut und Liebe*, op. 36, VTJ 39.

³⁶ *Six Eclogues / pour le / Pianoforte, composées et dédiés / a son Ami / J. T. Held / Docteur en Médecine / Par W. J. Tomaschek / Compositeur chez Mr. Georg le Conte de Buquoy. / Oeuvr. 35 / a Leipsic, chez A. Kühnel (Preis 16 gr.)*, VJT 38, komp. [1807–1808], vyšlo [XII 1810], srov. Kabelková 2012, 172; viz též recenze *Allgemeine musikalische Zeitung* 1811 (May), sl. 383–384.

³⁷ *Pravděpodobně Selma von Voß / und / zwey Gesänge / mit Begleitung des Pianoforte / komponirt und gewidmet / dem Herrn J. H. Dambek / von / W. I. Tomaschek, / Tonsetzer bei Herrn Georg Grafen v. Buquoy. / 34s Werk. Bei A Kühnel, / Bureau de Musique in Leipzig. / Pr. 16 Gr.*, VJT 37, komp. [1807–1808], vyd. [XII. 1811], ČMH III E 31.

³⁸ Premiéra opery *Seraphine* se uskutečnila se 15. prosince 1811 ve Stavovském divadle.

³⁹ Tomášek ve svém životopise napsal: „Při první hlavní zkoušce byl také přítomen K. M. Weber, jenž přijel do Prahy, aby zde uspořádal koncert a mimo to, aby dojednal s Liebichem podmínky ohledně navrhovaného mu kapelnického místa ve Stavovském divadle v Praze. Stál vedle mne u piana, četl se mnou partituru a nemohl se dosti vynadiviti svéráznému vedení basů a zcela zvláštní instrumentaci. Já jsem však příliš zaměstnán, než abych mohl náležitě oceniti poklony, které mně skládal.“ Viz Němec 1941, 108, v pozn. 14.

Die 3 Exemplaires von Egloguen belieben Sie nur dem Comissionär von Widtmannscher Buchhandlung⁴⁰ zu übergeben, welcher Sie gewiß bei nächster Versendung an die obbenannte Handlung beipacken wird.

Ich bin mit aller Achtung

Ihr

ergebenster

Tomaschek

1811 Tomaschek⁴¹

d. 22. Dec. Prag.

– 28. –

* * *

Praha, 22. prosince 1811

Veleuvážení

nejvážnější pane!⁶⁴

Pan Karl Maria v. Weber, o jehož zásluhách jako skladatele a klavíristy Německo už dávno vyslovalo uctivé slovo, byl tak laskav, že se postará o tento dopis Vám,³⁵ jenž Vás upomene na dodání mně dosud dlužných tří exemplářů mých Eklog, které už téměř devět měsíců marně očekávám.³⁶ Zároveň Vás žádám, abyste s vydáním tří písni, které jste ode mě převzal, dle neotálel;³⁷ – neboť dle mého mínění s určitostí věřím, že současná chvíle, která mi právě skutečným uvedením mé opery³⁸ získala velmi mnoho hudebních přátel, nemusí být bez příznivého úspěchu ani Vašemu obchodnímu podnikání. Pan v. Weber se účastnil prvního představení, a může se tedy o mém díle vyslovit správněji než stovky jiných.³⁹ ||

Ty tři exempláře Eklog předejte laskavě zprostředkovateli Widtmannova knihkupectví,⁴⁰ který je jistě přibálí k další zásilce shora jmenovanému obchodu.

Jsem se vší úctou

Váš

nejoddanější

Tomaschek

1811 Tomaschek⁴¹

22. prosince. Praha.

– 28. –

⁴⁰ Knihkupectví Caspara Widtmanna (1745–1815) bylo v Praze na Malé Straně v Mostecké ulici. Firma existovala už od konce 18. století, v roce 1817 vydala *Musicalien-Catalog* (Intelligenz-Blatt Prager Zeitung 1817, no. 298 z 24. 10.). Firmu převzal v roce 1831 jeho syn Moritz, který se rovněž orientoval na hudebniny.

⁴¹ Údaje nakladatelství o přijetí dopisu.

In 3 Exemplaris am Elogium erhalten die
 nun dem Comptoir der Wotmannsche
 Buchhandlung zu übergeben, welches die
 gleich die übrigen Exemplare an die
 obbenannte Buchhandlung zugewandt wird.
 Ich bin mit sehrer
 J. J.

ambrosius

Tomášek

1811
J. 22. Dec.
— 28. —

Tomášek
Prag.

613662

Autograf dopisu Václava Jana Tomáška Ambrosiu Kühnelovi z 22. 12. 1811, 2. strana
(NM-ČMH G 13 662)

Tomášek, Václav Jan: [Kühnel, Ambrosius]

Praha, 24. 7. 1813

(NM-ČMH G 13 663)

Prag am 24ten July 1813

Wohlgebohrner Herr!

Unbegreiflich ist es mir, daß Sie mein letztes Schreiben⁴² bisher nicht beantwortet haben. Bei Ihrer Pünktlichkeit, die sich in allen Ihren Geschäften von jeher bewährte, läßt mich auch dießmal nichts anderes vermuthen, als; daß Sie meinen Brief durch Verschulden des unordentlichen Postlaufs gar nicht erhalten haben, in welcher Voraussetzung ich manches nun in diesem Schreiben wiederholen muß.

Vor allem mußte es mich befremden, daß Sie die ersten Rapsodien gleichsam die ersten Ideen dieser Musikgattung für Ihren Verlag nicht übernommen haben,⁴³ welche nun bei H. Haas herausgekommen sind,⁴⁴ und [hin]sichtlich ihrer äußern Schönheit und Korrektheit alles was bisher in Prag erschienen ist übertreffen.

Nicht minder sonderbar mußte ich finden, daß Sie die Sonate in A Dur mir zurück geschickt haben.⁴⁵ Die Dedication sie[?] dieser Sonate spricht eines Theils selbst aus, was ich von dieser Composition halte, und es konnte Sie nur das Drängen Ihrer Geschäfte daran hindern, das Werk zu prüfen, welches ich dem Abbe Vogler, dem größten izt lebenden Harmonisten zugedacht habe.⁴⁶

Sie wünschen zu wissen, was ich für die 6 Singterzetten fo[r]dre.⁴⁷ Wenn ich meinem sonst treuen Gedächtniße trauen darf, so habe ich in meinem vorletzten Schreiben für alle 6 das Honorar auf 6 Dukaten festgesetzt, wo ich mich auch mit 27fr in Zwanzigern begnüge, welcher Preiß mit ~~xx~~ dem Fleyße, mit dem dieselben gearbeitet sind, in gar keinem Verhältnisse stehet. ||

Ich rathe Ihnen, diese Singterzetten sobald als möglich herauszugeben, indem ich unzählig mal gefragt wurde, ob sie schon zu haben sind. Auch habe ich Ihnen in meinem Schreiben berichtet, daß H. Widtmann⁴⁸ sich selbst angetragen hat, mir den Betrag

⁴² Tento dopis není znám.

⁴³ Pravděpodobně šlo o rapsodie, které vydal Haas, viz dále.

⁴⁴ *Six Rapsodies pour le Pianoforté / composées et dédiées / a son Ami / Francois Charles Fritsch / par / W. J. Tomashek. / Compositeur chez Mr George le Comte de Bouquoy / Oeuvre 40. – JCH[?] Prague chez Haas, Rue de Jesuites Nro 186. VJT 43, [1810], vyšlo [1813]. Recenze *Allgemeine musikalische Zeitung* 1813, no. 7, July.*

⁴⁵ *Sonate in A*, op. 26, VJT 27, vydaná později [1816?] u Hoffmeistera v Lipsku chybně jako op. 48, srov. Kabelková 2012, 148.

⁴⁶ Abbé Georg Joseph Vogler zemřel v roce 1814. Sonáta VJT 27 vyšla s věnováním *A Mr. Le Comte Leopoldo de Kaunitz*.

⁴⁷ Není zřejmé, o jaké dílo šlo. Tematický katalog děl V. J. Tomáška, viz Kabelková 2012 uvádí jen *Singterzetten*, sine op., VJT 163, které obsahují pouze dva tercety.

⁴⁸ Viz pozn. 40.

von 27 in Zwanzigern für die Egloguen⁴⁹ aus zuzahlen, welchen Betrag ich auch von ihm richtig erhalten habe. Einer meiner Freunde zeigte mir gestern ein Exemplair von Rapsodien aus Ihrem Verlage,⁵⁰ welches er bei Calve⁵¹ gekauft hat. – So wie mich diese Herausgabe erfreute, so mußte ich mich darüber nicht wenig verwundern, da ich bisher b weder Honorar, noch meine 6 Exemplaire erhalten habe, welches meines Erachtens wieder den gewöhnlichen Gang der Geschäfte ist. –

Ich berichte es Ihnen, weil ich im Voraus überzeugt bin, daß Sie an dieser verkehrten Sendung gewiß keinen Antheil haben, sondern die Saumseligkeit des Fuhrmanns an dieser Unordnung allein schuld ist. Im bei liegenden Zettel sind ein paar Stichfehler an gezeigt, die ich in den Rapsodien gefunden und welche ich Ihnen für die künftige Abdrucke mittheile.⁵²

Ein paar Ouvertüren fürs ganze Orchester⁵³ sind für Sie bereit, ich erwarte daher Ihren Entschluß, ob Sie dieselben zur Durchsicht verlangen. Auch dürfte es Ihnen leicht seyn, in Leipzig, wo soviel Gelegenheit ist Orchester Kamersinfonien zu hören, sich von Hm ihrem

Effekt zu überzeugen.

Ich verbleibe mit aller Achtung

Ihr ergebenster Diener

W. J. Tomaschek m.p.

d. 24. July Prag⁵⁴

– 26. –

* * *

⁴⁹ Mohlo jít o honorář za *Eklogy*, op. 35, viz pozn. 36.

⁵⁰ Pravděpodobně *Six / Rapsodies / pour le / Pianoforte / composées et dédiées / a son Ami / Joseph Reeger / par / W. I. Tomaschek. / Compositeur chez Mr. George le Comte de Bouquoy / Oeuvre 41. / Liv. II des Rapsodies. / A Leipzig. Chez A. Kühnel, Bureau de Musique. VJT 44 z roku [1810], které Kühnel vydal v [červnu 1813], viz Intelligenz-Blatt zur Allgemeinen Musikalischen Zeitung 1813, No VI (9. 6.), s. 9, též Kabelková 2012, 197–200.*

⁵¹ Calveho knihkupectví založil Johann Gottfried Calve roku 1786. Po jeho smrti převzal podnik Johann Koch, pak K. Barth a roku 1810 Friedrich Tempsky. Od svého založení knihkupectví sídlilo na Malém náměstí v Praze I.

⁵² Tyto opravy se spolu s dopisem nedochovaly.

⁵³ V úvahu přichází *Ouverture in Es*, op. 38, VJT 41, z r. [1810, podle Tomáškovy autobiografie (Němec 1941: 101)] a předehra k opeře *Seraphine*, op. 36, VJT 39, která vyšla v Praze u Carla Wilhelma Enderse. (*Ouverture in D* op. 23, VJT 24, je datována až 12. 8. 1814).

⁵⁴ Údaje nakladatelství o přijetí dopisu.

Praha, 24. července 1813

Velevážený pane!

Je mi nepochopitelné, že jste na můj poslední dopis⁴² dosud neodpověděl. Při Vaší preciznosti, která se odjakživa osvědčuje ve všech Vašich obchodech, se i tentokrát mohu jen domnívat, že jste můj dopis vinou nepořádného chodu pošty vůbec nedostal, a s tímto předpokladem teď musím leccos v tomto psaní zopakovat.

Především mě udivilo, že jste první Rapsodie, takřka první ideje tohoto hudebního druhu, pro své vydavatelství nepřevzal,⁴³ ty, které teď vyšly u pana Haase⁴⁴ a vzhledem k jejich vnější kráse a bezvadnosti překonávají vše, co dosud bylo v Praze vydáno. Neméně podivným jsem sbledal, že jste *Sonátu A dur*⁴⁵ poslal zpět. Věnování této sonáty dílem samo vypovídá, co si o této skladbě myslím, a jen naléhavost Vašich podniků Vám mohla zabránit si prozkoumat dílo, které jsem připsal abbé Voglerovi, největšímu nyní žijícímu harmonikovi.⁴⁶

Přejete si vědět, co žádám za šest vokálních tercetů.⁴⁷ Pokud smím věřit své jinak věrné paměti, stanovil jsem v posledním dopise za všech šest honorář 6 dukátů, avšak spokojím se i s 27 fl. ve dvacetnících, což je cena, která není v žádném poměru k práci, s níž byly vypracovány. ||

Radím Vám, abyste tyto vokální tercety co nejdříve vydal, neboť jsem byl mnohokrát dotazován, zda už jsou k mání. Také jsem Vám ve svém psaní sděloval, že pan Widtmann⁴⁸ se sám nabídl vyplatit mi částku 27 f ve dvacetnících za Eklogy,⁴⁹ a tento obnos jsem od něj také v pořádku obdržel. Jeden z mých přátel mi včera ukázal exemplář Rapsodií z Vašeho vydavatelství,⁵⁰ který zakoupil u Calveho.⁵¹ – Ačkoli mě toto vydání potěšilo, musel jsem se nemálo podivovat, že jsem dosud nedostal ani honorář, ani své exempláře, což je podle mého názoru opět obvyklý obchodní postup. – Sděluji Vám to, neboť jsem předem přesvědčen, že na tomto převráceném zasílání jistě nemáte podíl Vy, nýbrž nepořádek zavinila jediné liknavost povozníka. Na přiloženém listku je zaznamenáno několik ryteckých chyb, které jsem v Rapsodiích našel a sděluji Vám je pro příští dotisky.⁵²

Je pro Vás připraveno několik predeher pro orchestr,⁵³ očekávám tedy Vaše rozhodnutí, zda je žádáte k prohlédnutí. Také pro Vás může být snadné v Lipsku, kde je tolik příležitosti slyšet orchestrální komorní sinfonie, se o jejich efektu přesvědčit.

Zůstávám s veškerou úctou

Váš nejoddanější služebník

W. J. Tomaschek

1813 Tomaschek

24. července, Praha⁵⁴

– 26. –

**Tomášek, Václav Jan: [Peters, Carl Friedrich]⁵⁵
 Praha, 9. 7. 1818
 (NM-ČMH G 13 664)**

Wohlgebohrner Herr!

Durch Zufall sahe ich gestern bei H. Enders⁵⁶ die neuen Eklogen von mir,⁵⁷ welches mich sehr befremden mußte, als Sie von jeher der alten Sitte treu mir als Verfasser nebst dem Honorar die ersten 6 Exemplare überschickten. Von Ihrer Pünktlichkeit ganz überzeugt, kann ich diese inconvenienz auf Ihre Rechnung nicht schreiben, ein dritter, der die Versendungen zu besorgen hat, wird sie begangen haben. Herr Enders hatte die Güte mir 3 Exemplare indessen zu borgen, welche ich am 13ten dieses durch Gefälligkeit eines Klaviermeisters, welcher nach Lisky reiset an den H. Grafen Pawlowski⁵⁸ übersende. Um den Absatz dieses Werkes nicht aufzuhalten, und nicht zu lang ein Schuldner des H. Enders zu bleiben, bitte ich Sie nach Empfang dieser Zeilen mir sobald als möglich die 6 Exempl. wie auch das Honorar zu schicken, und mir zugleich zu berichten, ob es Ihnen recht ist, wenn ich Ihnen wieder 6 neue Eklogen übersende, welche in einigen Tagen fertig werden, welche || wenn Sie meinen Worten trauen, den ersten 4 Heften gewiß nicht nachstehen, wenn sie dieselben nicht sogar übertreffen.⁵⁹ Bei flüchtigem Durchblick sind in den letzten Eklogen folgende zwei Kleinigkeiten zu verbessern, als: auf der 8ten Seite im Trio der 2ten Ekloge muß es auf der 3ten Zeile in 2ten Takte der rechten Hand so stehen dann auf der 20ten Seite muss es gleich oben appassionato und nicht apassconato heißen.

Übrigens sind diese Eklogen sowohl von Seite des Sticks, als auch des Drucks sehr elegant aufgelegt, und auser den oben bemerkten paar Fehlern sehr korrekt, folglich für jeden Klavierspieler sehr einladend.

⁵⁵ Carl Friedrich Peters (1779–1827), převzal v roce 1814 nakladatelství po Ambrosiu Kühnelovi, viz též pozn. 33.

⁵⁶ Carl Wilhelm Enders, narozen v Lipsku roku 1778, vedl jako Buch-, Kunst- und Musikalien-Händler v Praze knihkupectví od roku 1809. Enders vydával také litografické portréty českých skladatelů, včetně portrétu Tomáškova. Současníkem C. W. Enderse byl H. J. Enders, o jeho knihkupectví se nedochovalo mnoho zpráv. Vydal Tomáškův op. 71. Srov. Irena Janáčková, „Pražští vydavatelé Václava Jana Tomáška,“ *Hudební věda* 18, no. 2 (1981): 174.

⁵⁷ IV. sešit vydaný v roce 1818, VJT 54. *Six Eglogues / pour le Pianoforte / composées et dédiées / A Monsieur le Comte / Antoine Pawlowski / Monseigneur de Liski en Gallice / par / W. I. Tomaschek, / Compositeur chez Mr. le Comte de Buquoy. / Oeuv. 51 / 4me Livr. des Eglogues / Leipzig, / au Bureau de Musique de C. F. Peters. / Pr. 1 Rtbl.*

⁵⁸ Rod Pawlowski sídlil v dominiu Liski v Haliči.

⁵⁹ U Peterse další eklogy nevyšly. Pátý sešit op. 63, VJT 66, r. [1819] a šestý sešit op. 66, VJT 69, [1819] vydal v Lipsku Frederic Hoffmeister.

In der Kürze muß ich Ihnen berichten, daß meine Messe,⁶⁰ welche ich Ihnen einmal zum Verlag angetragen, und vorüber Sie mir gar keine Antwort gegeben haben, den 17ten⁶¹ May zu Wien in der Hofkirche aufgeführt wurde, und solchen Furore machte, daß sie gleich darauf den 30ten May auf allgemeines Verlangen wiederholt werden mußte. Ein paar Worte im Allgemeinen darüber finden Sie in der Wiener musikalischen Zeitung No. 22 dieses Jahrganges.⁶² ||

Ich habe dieses Werk auf meine Unkosten zu Prag aufgelegt, und es Sr. Majestät Ihrem gnädigsten König gewidmet, wofür mir als Zeichen des Allerhöchsten Wohlgefallens eine goldene emaillirte Dose zu Theil wurde. Uibrigens habe ich bei diesem Unternehmen schönes Geschäft gemacht, indem ich um den Pränumerazionspreis von 20 f. W. W. nur in Böhmen allein 154 Exemplare abgesetzt habe, wobei ich nichts anderes zu bedauern habe, als daß ich einigen meiner Freunde gefolgt, und dieses Werk nicht in Partitur sondern in Auflegstimmen herausgegeben habe, in welcher Form es nur allein von dem Chor, nicht aber von jenen benützt werden kann, die sich der Composition widmen, und kontrapunktisch gearbeitete Werke gerne studieren. Vielleicht werde ich dieses Werk noch in Partitur herausgeben.⁶³ In Gewärtigung einer Antwort von Ihnen geharre ich mit aller Achtung

Ihr ergebenster

Tomaschek.

Prag am 9ten July 1818.

⁶⁰ *Missa con Graduale et Offertorio in Es*, op. 46, z roku 1813, VJT 49, byla komponována na paměť porážky francouzského sboru u Chlumu v roce 1813. Dílo vyšlo nedlouho po dokončení Tomáškovým vlastním nákladem v hlasech, později je přijal do nákladu C. W. Enders v Praze. Mše byla věnována králi Friedrichu Augustovi I. Saskému. Srov. též dopis J. V. H. Voříška Tomáškově, viz Vojtěšková, „Letters from the Morawetz Collection,“ 36–39.

⁶¹ Číslice je přepsaná a není jednoznačně čitelná.

⁶² „Kirchenmusik. Am 17. d. M. wurde in der Augustiner Hopffarrkirche eine, für uns wenigstens neue Messe in Es, von der Composition des der musikalischen Welt ehrenvoll bekannten und von ihr nach Verdienst geschätzten Herrn Tomaschek aus Prag, aufgeführt, welche, wenn allenfalls noch Beweise erforderlich wären, die unläugbarste Burgschaft für des Tonsetzters erhabenen Künstlerberuf gewähren würde. Hohe Originalität der Ideen und Ausarbeitung, eine musterhafte Stimmenführung, die effectvollste Instrumentenbegleitung, und vor allem die beynahe mit einer asiatischen Verschwendung angebrachten Kunstschatze, welche unsere classische Ältvordern ihren Lieblingen als Erbtheil hinterliessen, machen die charakteristischen Bestandtheile dieses trefflichen Werkes aus, welches, nach einer Anhörung detaillieren zu wollen, an Verwegenheit gränzen würde. [...]“ *Allgemeine musikalische Zeitung*, no. 22 (30.5.1818): sl. 191–192. Repríza je tam ale oznámena na 31. května.

⁶³ Partitura Tomáškovy *Mše Es* dur nevyšla za jeho života tiskem.

Velevážený pane!

Náhodou jsem včera uviděl u pana Enderse⁵⁶ své nové Eklogy,⁵⁷ což mě muselo velmi udivit, neboť jste mi odjakživa, věren starému zvyku jako autorovi, kromě honoráře posílal prvních 6 exemplářů. Zcela přesvědčen o Vaší preciznosti, nemohu tuto nepřítomnost připisovat na Vaš účet a dopustil se jí kdosi třetí, kdo má obstarávat zasilání. Pan Enders byl té dobroty, že mi prozatím 3 exempláře zapůjčil, které 13. tohoto měsíce laskavostí jednoho mistra klavíru, jenž cestuje do Liski, zašlu panu hraběti Pavlovskému.⁵⁸ Abych odbyl tohoto díla nezadržel a nezůstal příliš dlouho dlužníkem pana Enderse, prosím Vás, byste mi po obdržení těchto řádek co nejdříve poslal 6 exemplářů a honorář a zároveň mi sdělil, zda je Vám vhod, abych Vám opět poslal 6 nových Eklog, které budou hotovy v několika dnech, a které, pokud věříte mým slovům, jistě za prvními čtyřmi sešity nezaostávají, pokud je dokonce nepřekonávají.⁵⁹ Při letmém pohledu je třeba v posledních Eklogách opravit následující dvě drobnosti, jako: na 8. stránce v Triu 2. Eklogy musí na 3. řádku v 2. taktu v pravé ruce stát , pak na 20. stránce musí hned nahoře stát *apassionato* a nikoli *apassconato*. Ostatně je vydání těchto Eklog jak po stránce rytí, tak i tisku velmi elegantní, a kromě shora poznamenaných několika chyb velmi korektní, takže pro každého klavíristu velmi lákavé.

V krátkosti Vám musím sdělit, že má Mše,⁶⁰ kterou jsem Vám kdysi nabídl k vydání, na což jste mi vůbec neodpověděl, byla 17. května⁶¹ premiérována v dvorním kostele a vyvolala takové nadšení, že musela být hned 30. května na všeobecnou žádost opakována. Několik všeobecných slov k tomu naleznete ve Wiener musikalische Zeitung č. 22 tohoto ročníku.⁶² ||

Vydal jsem toto dílo v Praze na vlastní náklady a věnoval Jeho Veličenstvu Jeho nejmilostivějšímu králi, za což mi byla na znamení Nejvyššího potěšení darována zlatá emailovaná dóza. Mimochodem jsem při této příležitosti udělal dobrý obchod, když jsem za předplatní cenu 20 zl. vídeňské měny jen v Čechách udal 154 exemplářů, přičemž nelituji ničeho víc, než že jsem poslechl některé své přátele a nevydal toto dílo v partituru, nýbrž jako hlasy, a v této podobě může být použitelné pouze pro sbor, nikoli však pro ty, kdo se věnují kompozici a rádi studují kontrapunkticky vypracovaná díla. Možná toto dílo v partituru ještě vydám.⁶³ V očekávání odpovědi od Vás setrvávám se vši úctou

Váš nejdodanější

Tomášek.

Praha, 9. července 1818.

Goethe, Johann Wolfgang von: [Tomášek, Václav Jan]⁶⁴

Jena, 18. 7. 1820

(NM-ČMH G 13 684)

Wie sehr ich Ihnen, mein Theuerster, für den Antheil an meinen Liedern⁶⁵ danke und für die unermüdet fortgesetzte Behandlung derselben, möcht ich Ihnen mündlich ausdrücken und zwar aus doppelten Grunde. Denn ob ich gleich schon viel angenehme Stunden bey dem Vortrag Ihrer Lieder genoßen, so bin ich doch seit vielen Jahren überzeugt daß wohl nur der Tondichter selbst und allenfalls einige von seinem Sinne völlig durchdrungene Schüler uns wahrhaft und eindringlich mittheilen, was er in einen Gedicht gefunden, wie er es aufgenommen und was er hineingelegt.

Sodann wünschte mit einfachen und treuen Worten aussprechen zu können, daß ich meinen so mannigfaltigen, unter den verschiedensten Anlässen entstandenen Liedern nur dann eine innere Uebereinstimmung und ideelle Ganzheit zuschreiben darf|| als der Tonkünstler sie auch in die E[i]nheit seines Gefühls hin nochmals aufnehmen und als wären sie ein Ganzes nach seiner Weise durchführen wollen. Hierüber ließe sich in Gegenwart gar freundlich handeln, da man in der Ferne immer nur im Allgemeinen verharren darf.

Ich füge die besten Wünsche hinzu und bitte mich Herrn Grafen Bouquoy, deßen wahre Freundschaft ich mir schmeicheln darf gelegentlich zum Besten zu empfehlen und mich künftighin von Ihren neuesten Productionen, wenn sie sich auch nicht gerade auf mich bezögen, einiges erfahren zu lassen. Mit nochmaligem gefühlten Dank schließend und mich hochachtungsvoll unterzeichnend⁶⁶

ergebenst

J. W. v. Goethe.

Jena

den 18n July

1820.

⁶⁴ Dopis byl poprvé v upravené verzi publikován: „Zwei noch ungedruckte Briefe von Göthe an W. J. Tomaschek,“ *Ost und West*, Nr. 10 (3. 2. 1838): 42; český překlad dopisu uveřejnil Tomášek ve svých pamětech, srov. Němec 1941, 216; faksimile *Lidové noviny*, 21. března 1932, strana 3. Podle edice v *Ost und West* vyšlo in Goethes Werke, IV. Abteilung, 33. Band. *Goethes Briefe*, 25. April – 31. Oktober 1820, Weimar: Hermann Göhlhaus Nachfolger 1905, 121–122. V Repertorium der Goethe-Briefe je poznámka: Verbleib unbekannt, srov. https://ores.klassik-stiftung.de/ords/f?p=402:2:::P2_ID:10034. Dopis zmíněn v knize Arnošt Vilém Kraus, *Goethe a Čechy* (Praha: Bursík a Kohout, 1893).

⁶⁵ Tomášek zhudebnil a vydal devět sešitů písní na Goetheho verše v roce 1815 jako *Gedichte von Goethe*, op. 53–61, Heft 1–9, z roku 1815, VJT 56–64, vydané asi v roce 1820. V tomto roce je Tomášek Goethemu zaslal.

⁶⁶ Dopis psal Goethův písař John, podpis včetně „ergebenst“ rukou Goethovou.

Jak velmi Vám, můj nejdražší, děkuji za Váš zájem o mé písně⁶⁵ a za jejich neúnavné a vytrvalé zpracovávání bych se Vám rád vyslovil ústně, a to z dvojího důvodu. Neboť třebaže jsem již zažil při přednesu Vašich písní hodně příjemných chvil, jsem přece už mnoho let přesvědčen, že snad jen skladatel sám a po případě některý z jeho žáků, naprosto prodchnutých jeho duchem, může nám pravdivě a důrazně sdělit, co v té nebo oné básni nalezl, jak ji přijal a co do ní vložil.

Pak bych si přál moci prostými a věrnými slovy vyjádřit, že svým tak rozmanitým a z nejodlišnějších popudů vzniklým písním smím jen tehdy připisovat vnitřní souvislost a ideální celistvost, pokud je také skladatel znovu pojme do jednoty svého citu a jako by byly celek, provede je po svém. O tom by se dalo přátelsky jednat za přítomnosti, neboť na dálku musíme vždy setrvat jen na tom obecném. – Připojuji nejlepší přání a prosím, abyste mne příležitostně co nejlidněji poručil panu braběti Bouquoyovi, jehož opravdové přátelství mi lichotí, a i nadále mi poskytuje zprávy o Vašich nejnovějších výtvorech, třebaže by se nevztahovaly přímo ke mně. Končím opětováním procítěného díky a znamenám se v hluboké úctě⁶⁶

nejoddaněji

J. W. Goethe.

V Jeně 18. července 1820

Tomášek, Václav Jan: [neznámá]⁶⁷

Praha, 2. 9. 1822

(NM-ČMH G 13 666)

Wohlgebohrnes Fräulein!

Eher als ich es glauben konnte, bin ich durch Vermittlung meines Freundes, Herrn Nilsen,⁶⁸ im Stande, die bewußten Musikalien Ihnen zu zusenden. Sie finden dabei als Zugabe noch eine Piece, die Erwartung,⁶⁹ und das Lied von Schiller enthaltend, zwö Compositionen, welche Ihnen nicht mißfallen dürften. Ich hoffe daß H. Zelter⁷⁰ meine

⁶⁷ Dopis mohl být určen Amélii Illaire z Berlína. Tomášek se s ní sešel v Mariánských Lázních v srpnu 1822, srov. Němec 1941, 244.

⁶⁸ Nilsen. Neidentifikovaná osoba.

⁶⁹ *Schillers Lyrische Gedichte I. (1. Die Erwartung, 2. Das Lied)*, op. 37, VJT 40, které vyšly v Lipsku u Friedricha Hoffmeistera po r. 1815.

⁷⁰ Carl Friedrich Zelter (1758–1832), německý skladatel a dirigent, od r. 1800 ředitel berlínské Sing-Akademie.

[illegible]

Dopis Johanna Wolfganga Goetha Václavu Janu Tomáškovi z 18. 7. 1820, 1. strana
(NM-ČMH G 13 684)

als das Kautenstücken für mich in der Zukunft gewiss
 das Beste für mich und die Kinder sein wird und ich
 für die Zukunft mich für mich und die Kinder
 einstelle. Gränzen die ich für die Zukunft
 bestimmt habe, da ich in der Zukunft
 und die alle meine Angelegenheiten
 und die alle meine Angelegenheiten

Ich habe die besten Wünsche für mich und die
 mich für die Zukunft und die Kinder
 bestimmt habe, da ich in der Zukunft
 und die alle meine Angelegenheiten
 und die alle meine Angelegenheiten

Jana
 am 18. July.
 1820.

J. W. Goethe

Dopis Johanna Wolfgang Goetha Václavu Janu Tomáškoví z 18. 7. 1820, 2. strana
 (NM-ČMH G 13 684)

Messe⁷¹ nicht für unwürdig halten wird, sie in den Räumen, wo Händels, Grauns Geister walten, ins Leben zu bringen.⁷²

Da Rhythmus und seine Bewegung das Leben der Tonwerke in sich einschließt, so habe ich deßhalb in der Orgelparte die Tempos nach Mälzlischem Metronom genau angegeben. Die Austheilung, wann bloß die vier Solostimmen [zu und] zu singen, und wann der volle Singchor einzutreten hat, ist in der Sopranstimme durchgehends mit den Worten Solo, und tutti angezeigt, der Kopist hat daher beim Auszug der Singparten für den Chor bloß darauf zu sehen, um zu wissen, was er aufzunehmen, und auszulassen hat. Und so erschalle dieß Werk auch in Berlin zu Ehre Gottes, zu welcher es geschrieben ist.⁷³ – Ich ersuche Sie, mir den richtigen Empfang des Beiliegenden, sobald als || möglich mit einigen Zeilen zu benachrichtigen, damit ich mich der richtigen Abgabe wegen nicht umsonst beunruhiget werde – daß ich der beseligenden Augenblicke zu Marienbad⁷⁴ nie vergessen werde, ist mein Gefühl und mein Gedächtniß Bürge dafür. Schließlich wage ich die Bitte, mich der Frau Gräfin Schlabrendorf,⁷⁵ Frau von Schadow,⁷⁶ und dem Fräulein Schuckmann⁷⁷ zu empfehlen. Und so scheide ich mich dem trostreichen Gedanken, daß Sie beim Durchsingen dieser Tondichtungen, sich auch ihres Verfassers erinnern werden. Mit vollkommenster Achtung

Ihr ergebenster Diener

Tomaschek

Prag am 2ten September 1822

Die Adresse an mich lautet:

a Wenceslas J. Tomaschek

Compositeur chez Mons: le Comte

George Buquoy

a Prague

* * *

⁷¹ *Missa con Graduale ed Offertorio in Es*, op. 46, VJT 49, z roku [1813]. Mše byla s velkým úspěchem uvedena v roce 1818 ve Vídni. Srov. Vojtěšková 2021, 36–39, zvl. pozn. 80.

⁷² Míneň je berlínská Sing-Akademie, kde Zelter působil jako ředitel. Zelterova sbírka, která byla v r. 2001 vrácena do berlínské Staatsbibliothek z Kyjeva, v soupisu dochovaných hudebnin Tomáškovu mši neuvádí, srov. <https://www.sing-akademie.de/99-1-Zelter-Collection.html>.

⁷³ Nepodařilo se zjistit, zda byla mše v Berlíně v té době provedena. O rok dříve však byla provedena v Lipsku, srov. „Musikalischer Bericht aus Leipzig“, *Allgemeine musikalische Zeitung*, Nro. 57 (18. 7. 1821): 454.

⁷⁴ Po pobytu v Karlových Varech a v Chebu, kde se setkal s Goethem, léčil se Tomášek v srpnu 1822 v Mariánských Lázních. Zde se setkal s několika osobnostmi a dámami, o nichž píše dále. Srov. Němec 1941, 244.

⁷⁵ Emile von Schlabrendorf pocházela z německého rodu sídlícího ve Slezsku.

⁷⁶ Henriette Schadow (1784–1832), rozená Rosenstiel z Berlína, druhá manželka sochaře Johanna Gottfrieda Schadowa (1764–1850).

⁷⁷ Henriette von Schuckmann pocházela ze starého pruského rodu.

Urozená slečno!

Dříve než bych myslel, jsem prostřednictvím svého přítele pana Nilsena⁶⁸ schopen Vám poslat dotyčné muzikálie. Najdete jako přídavek také jednu hudebninu obsahující Očekávání⁶⁹ a Píseň na Schillera, dvě kompozice, které se Vám snad mohou líbit. Doufám, že pan Zelter⁷⁰ nebude považovat mou Mši⁷¹ nehodnou toho, aby ji uvedl v život v prostorách, kde vládnu duchové Händela a Grauna.⁷²

Jelikož život hudebních děl v sobě zahrnuje rytmus a jeho pohyb, udal jsem ve varhanním partu přesná tempa podle Mälzelova metronomu. Rozdělení, kdy zpívají pouze čtyři sólové hlasy a kdy nastupuje celý sbor, je v sopránovém hlase průběžně označeno slovy sólo a tutti, opisovače je tedy třeba při vypisování pěveckých partů na to pouze upozornit, aby věděl, co má vzít a co vynechat. A tak zazní toto dílo také v Berlíně k počtě Boží, k níž bylo napsáno.⁷³ Prosím Vás, abyste mě o řádném obdržení, přiloženého || co nejdříve zpravila několika řádky, abych kvůli řádnému odevzdání nebyl zbytečně zneklidněn – že na onen oblažující okamžik v Mariánských Lázních⁷⁴ nikdy nezapomenu, za to ručí můj cit a má paměť. Závěrem si odvažuji prosbu, abyste vyřídila mé poručení paní hraběnce Schlabrendorfové,⁷⁵ paní von Schadow⁷⁶ a slečně Schu[c]kmannové.⁷⁷

A tak se loučím s uklidňující myšlenkou, že si při prozpívání těchto hudebních básní vzpomene na jejich autora. S naprostou úctou

Váš nejoddanější sluzebník

Tomášek

Praha, 2. září 1822

Moje adresa zní:

Václav J. Tomášek

skladatel pana hraběte

George Buquoye

v Praze

Tomášek, Václav Jan: [Buquoy, Georg August von]⁷⁸

Praha, 14. 4. 1829

(NM-ČMH G 13 658)

Hochgeborener Herr,

Gnädigster Graf!

Als ich vor drey und zwanzig Jahren die Ehre hatte, von Euer Hochgeboren als Compositeur im Hochdero Hause vorgestellt zu werden, erhielt ich von Euer Hochgeboren eine vom 30ten Jänner 1806 datirte Urkunde, vermög welcher mir eine jährliche Pen-

⁷⁸ Jiří František August Buquoy (Georg Franz August von Buquoy), srov. úvod k edici.

sion von 500f. zugesichert wird. – Die Zeit hat seitdem an dem Verhältnisse des gangbaren Geldes gegen die Conventionsmünze so viel geändert, daß ich vermög des damals in 147f. bestehenden Kurses nach dem heutigen Verhältnisse der Wiener Währung gegen die Conventionsmünze mich mit einer Pension von 136f. in Zwanzigern zu begnügen hätte.⁷⁹ Euer Hochgeboren beglückten mich im Verlaufe dieser geraumen Zeit so oft mit Hochdero Huld, und Anerkennung meines Wirkens in dem Gebiete der Kunst, daß ich einen Frevel begehen würde, den Gedanken zu hegen, Hochdieselben könnten es *verwägen*, \dahin gelangen lassen daß\ mein künftiges Schicksal [an die] \von der buchstablichen Auslegung des Gesetzes abhängig gemacht werden könnte/ und des [?] Landrechtes zu [?], wo ich nach der Aussage meines Schwiegervaters nichts mehr als 136f. in Zwanzigern als eine jährliche Pension zu erwarten hätte, ich daher schon itzt bei dem Unverhältniß des Geldes mit der Lebenssubsistenz vor der mich erwartenden Noth und Kummer schaudern muß. Wie könnte ich aber auch glauben, daß Euer Hochgeboren bei Hochdero begründeten Ansichten über Recht und Billigkeit ein Unrecht der Zeit an mir auf eine so schmerzvolle Art strafen würden, da sich Hochdieselben gegen mich oft gnädig, bei meinen Leiden immer theilnehmend zeigten. Auch bedarf der Rechtliche meines Wissens, in solchen Fällen bei seinem Thun und Lassen keiner fremden Rücksichten, die Moral leitet seine Gedanken, und nicht seine Thaten. – Ich habe auf Hochdero ehrenvolle Aufforderung damals das jus, und mit ihm auch einen sichern glänzenden Erwerb aufgegeben, mich nach Hochdero Wunsche, ausschließlich der Kunst gewidmet; ich habe den Unterricht der hohen Familie im Clavierspiel nach und nach begonnen, und setze ihn nach meinem Gewißen treu und redlich fort.⁸⁰ Daß ich während der Zeit mehrere sehr vortheilhafte Anträge aus Pohlen, Rußland, und Wien *ausgeschlagen* \abgelehnt/ habe, darf ich wohl hier berühren, um zu zeigen, wie genau ich es mit einem bereits eingegangenen Verhältnisse nehme. Und dieß alles that, und thue ich aus einer Anhänglichkeit an Hochdieselben, und im Vertrauen, daß Eure Hochgeboren meine lebenslängliche Subsistenz auf eine ehrende Art sichern werden. || Daß es Euer Hochgeboren zu thun gesonnen sind, haben sich Hochdieselben im Jahre 1818, als Catalani⁸¹ in Prag war, und ich nach einem Mittagmable Hochderselben um die Bestimmung der mir zugesagten Pension bat, gegen mich deutlich in den huldvollsten Ausdrücken folgens geäußert: „Ich werde nächsten Tage ihnen die landtäfliche Versicherung geben, und zwar: Ich gebe ihnen 600f. in Zwanzigern als eine jährliche

⁷⁹ Od státního bankrotu roku 1811 platila v Rakousku do roku 1858 tzv. vídeňská měna. Roku 1816 vešly do oběhu stříbrné mince v hodnotě 20, 10, 5 a 3 krejcarů a měděné mince v hodnotě 1, ½ a ¼ krejcaru. Jeden zlatý konvenční měny se dělil na tři dvacetníky (desítková soustava byla zavedena až 1857). Od roku 1816 byly také v oběhu nové bankovky.

⁸⁰ Tomášek vyučoval děti hraběte a podle smlouvy směl od listopadu do března vyučovat v Praze soukromě, viz Kabelková 2012, 34. O rentě viz s. 34, pozn. 40.

⁸¹ Angelica Catalani (1780–1849), italská koloraturní sopranistka, uspořádala 5. a 7. září 1818 ve Stavovském divadle dvě akademie, srov. Dalibor 6, no. 35 (10. 12. 1863): 273.; K. K. priv. Prager Zeitung 31 (10. 9. 1818, Nichtpolitischer Anhang): 1 otiskl anonymní báseň opěvující její umění.

Pension, denn der Künstler soll nicht rechnen, ihn gehet der Curs nichts an. Ich bin es ja in meinem Gewißen verbunden, sie lebenslänglich zu versorgen, denn ich habe sie aus ihrer carrière herausgerißen. Damit ich es nicht vergeße, mache ich mir hier den Knopf ins Sacktuch. Die Landrechte würden für sie nichts thun, wenn ich früher sterben möchte, diese sehen nur auf den Vortheil der Waisen, um recht viel für sie zu sparen. Seyn sie unbesorgt, dieser Tage sollen sie es haben.“ –

Das war die Antwort von Euer Hochgeboren auf meine Bitte, sie war die Antwort des höchsten Seelenadels, die mich aller Zweifeln, aller Unruhe entheben, mich in meiner Liebe, und Anhänglichkeit für Hochdieselben noch mehr bestärken mußte. – Nun sind aber wieder elft Jahre dahin, und ich bin in derselben Angst und Unruhe, die mit dem vorrückenden Alter immer mehr und mehr zunimmt. Freilich habe ich mir die bittersten Vorwürfe zu machen, seitdem meine Bitte nicht wieder erneuert zu haben, indem ich wohl einsehen sollte, daß Euer Hochgeboren bei dem Schwall von Geschäften, und andern geistigen Arbeiten ein mündlich angebrachtes Anliegen leicht vergessen konnten. Ich bin es daher Euer Hochgeboren, mir, und meinem Weibe schuldig, mich an Hochdieselben schriftlich nun zu wenden, und zugleich zu bitten, Euer Hochgeboren möchten vor Allem gnädigst berücksichtigen, daß ich bereits fünf und fünfzig Jahre zähle, durch die Gicht sehr oft in meinem weitem Erwerb gehemmt bin, und bei der Hartnäckigkeit des sehr zu tief wurzelnden Uibels gewiß auf kein hohes Alter rechnen darf, – Hochdieselben wollen erwägen, daß ich für mein Weib zu sorgen habe,⁸² die ich mit Hochdero Vorwissen ehligte, und, um als gräfl. buquoischer Ton–||

dichter auf eine zwar frugale, jedoch aber anständige Art zu leben, bei meinem mit der Theuerung zu sehr divergirenden Einkommen, alles was ich nebstbei durch den Unterricht erwerbe \erringe/, zusetzen muß, folglich nichts ersparen kann. Daß ich dessen, was Euer Hochgeboren für mich thaten, und ferner noch thun wollen, nicht unwürdig bin, daß ich über mein Fach reiflich nachgedacht, darin auch Resultate bekommen, von denen meinen Vorgängern \und meinen Mitgenossen/ nichts geträumt hat; dies darf ich mir mit gutem Gewissen gestehen, und habe nichts als den Wunsch noch zu hegen, daß sich ein Mezän fände, der mich unterstützte, um ungestört meine Theorie vollenden, der Welt damit ein neues aus dem Naturgesetzen gefolgertes System der \Harmonie und des Kontrapunktes/ übergeben zu können.⁸³ In der Composizion habe ich die Zeit her Vieles, nach dem Urtheile der Kritik bedeutendes geliefert, ich hätte \aber/ selbst bei der Beschränktheit meiner Zeit noch mehr schreiben können, wenn mich aber \nicht eben/ die peinvolle Ungenauigkeit nicht in eine Stimmung gebannt hätte, in der man wohl ein Requiem oder ein Miserere mit gutem Erfolg \außerdem aber nichts Anderes/ schaffen kann. Wie gern möchte ich zu dem Jubiläum auch ein Te

⁸² Tomášek se oženil v roce 1824 s Wilhelminou Ebertovou.

⁸³ Tomášek pracoval na Nauce o harmonii, srov. Němec 1941, 280.

Deum schreiben,⁸⁴ um es vielleicht Sr Majestät während seines Hierseyns überreichen zu können, aber es ist mir \aber/ bei der Unruhe, und der Angst vor der \trüben/ Zukunft nicht möglich, mich zu dem Jubel der Himmelsschaaren zu schwingen; Nur Euer Hochgeboren können meinen Geist aus den \seiner/ drey und zwanzig jähriger Haft befreien wenn Hochdieselben mir die längst \mündlich und schriftlich/ versprochene Pension \urkundlich/ versichern, der Fesseln entledigt würde ich dem Ewigen nicht allein ein Te Deum sondern noch mehrere Hymnen \noch/ singen, und nie \dabei/ vergessen, daß Euer Hochgeboren von jedem seiner \meiner/ Werke der Pflegevater sind, und sich den durch \Hochdenselben/ die Kunstwelt \dafür/ verpflichtet hat \ist/. Uibrigens ist der Unterricht bei der hohen Familie noch lange nicht beendet,⁸⁵ daß schon itzt die Rede von der Beziehung einer Pension seyn könnte. Bei meiner öftern Kränklichkeit ist es wohl möglich, daß ich den Zeitpunkt des Pensiongenusses gar nicht erlebe, ich daher für den Augenblick nichts als ein beruhigtes Gemüth gewinne, wofür ich Euer Hochgeboren ewig dankbar || bleiben muß \werde/. Indem ich mein unterthänigstes Anliegen noch einmal an Hochdero gefühlvolles Herz lege, und um eine baldige, gnädige Resoluzion bitte,⁸⁶ verharre ich in tiefster Ehrfurcht

Euer Hochgeboren

unterthänigster Diener

Wenzel Johann Tomaschek

Prag am [14] April 829

Tužkou připsáno: Dem Grafen eigenhändig [über]lassen den 14ten April

Vysoce urozený,

nejmilostivější brabě!

Když jsem měl před tříadvaceti lety tu čest být Vaší urozenosti v Jejím domě jako skladatel představen, obdržel jsem od Vaší urozenosti dokument, datovaný 30. lednem 1806, jímž se mi zaručovala roční renta 500 zl. – Čas od té doby změnil poměr běžných financí vůči konvenční minci tolik, že ze 147 zl. podle tehdejšího kurzu bych se měl spokojit podle dnešního poměru vídeňské měny vůči konvenční minci s rentou 136 zl. ve dvacetnících.⁷⁹ Vaše urozenost mě v průběhu této dlouhé doby tak často obšťastnila svou přízní a uznáním mého konání v oblasti umění, že bych spáchal přečin, kdybych choval myšlenku, že by Vaše urozenost mohla považovat \dospět k tomu, že/ můj

⁸⁴ Není známo, že by Tomášek v té době složil rekviem. *Rekviem*, op. 72, VJT 75 vydané u B. Schotta v Mohuči získalo imprimatur 1. 4. 1828. Poté žádnou kompozici tohoto druhu VJT neuvádí.

⁸⁵ Srov. pozn. 80.

⁸⁶ Tomáškově byla renta pravděpodobně zvýšena na 550 zlatých, protože v r. 1844 uvedl Buquoy, že zvyšuje Tomáškově rentu z 550 na 700 zlatých (viz dále záznam z r. 1844). O zvýšení v roce 1829 však neznáme žádný doklad.

příští osud na učinit odvislým od doslovného výkladu zákona a [?] zemského práva, kdy bych podle výroku svého tchána nemohl očekávat roční rentu větší než 136 zl. ve dvacetnících, takže se už nyní při nepoměru peněz k životním potřebám musím brožit očekávané bídy a starostí. Jak bych si ale také mohl myslet, že by mě Vaše urozenost při svých opodstatněných názorech na právo a spravedlnost tak bolestně trestala za bezpráví doby, když se ke mně často projevovala milostivě a vždy soucítla s mým utrpením. Spravedlivý také, podle mého vědomí, nepotřebuje v takových případech žádných cizích ohledů na to, co činí a poskytuje, morálka vede jeho myšlenky, a ne jeho činy. – Já se onehdy na čestnou výzvu Vaší urozenosti vzdal právníctví a tím také jistého skvělého výdělku, abych se na přání Vaší urozenosti věnoval výhradně umění; postupně jsem začal ve vznešené rodině vyučovat klavíru a podle svého svědomí v tom věrně a poctivě pokračuji.⁸⁰ Smím zde jistě zmínit, že jsem během doby ~~odvrhl~~ odmítl/ vyhodně nabídky z Polska, Ruska a Vídně, abych ukázal, jak vážně vztah, do nějž jsem už vstoupil, chápu. A to vše jsem činil a činím z oddanosti k Vaší urozenosti a ve víře, že mi Vaše urozenost čestným způsobem zajistí doživotní existenci. || Že tak Vaše urozenost hodlá učinit, vyjádřila roku 1818, kdy byla v Praze Catalaní⁸¹ a po jednom obědě jsem Vaší urozenost prosil o určení přislíbené renty, a Vaše urozenost mi jasně a nejvznešenějšími slovy sdělila následující: „V příštích dnech to dám stvrdit zemskými deskami, a sice: Poskytnu vám 600 zl., ve dvacetnících jako roční rentu, neboť umělec nemá počítat, jemu do kurzu nic není. Jsem přece svým svědomím zavázán vás doživotně zajistit, neboť jsem vás vytrhl z vaší kariéry. Abych na to nezapomněl, dělám si uzel na kapesníku. Zemské právo by pro vás nic neudělalo, kdybych zemřel dřív, to hledí jen na výbodu sirotků, aby se pro ně hodně našetřilo. Buďte bez starostí, v těchto dnech to dostanete.“ – To byla odpověď Vaší urozenosti na mou prosbu, byla to odpověď nejvyšší šlechtetnosti duše, která mě zbavila všech pochybností, všeho neklidu a jen mě v mé oddanosti k Vaší urozenosti ještě posílila. – Nyní však uplynulo jedenáct let, a nacházím se ve těchže obavách a neklidu, které s postupujícím věkem stále víc narůstají. Ovšemže si činím nejtrpčí vyčitky, že jsem od té doby svou žádost nepřipomněl, vždyť jsem přece musel chápat, že Vaše urozenost při návalu povinností a další duševní činnosti mohla ústně přednesenou prosbu snadno zapomenout. Pročež jsem Vaší urozenosti, sobě i své ženě dlužen, abych se na Vaší urozenost nyní obrátil písemně, a zároveň poprosil, aby Vaše urozenost především milostivě vzala ohled na to, že už je mi padesát pět let, dna mě velmi často omezuje v dalším výdělku a při tvrdostí velmi hluboko vězícího neduhu jistě nemohu počítat s žádným vysokým věkem – Vaše urozenost kéž uváží, že se musím postarat o svou ženu,⁸² se kterou jsem se oženil s vědomím Vaší urozenosti, a že k tomu, abych jako hraběcí buquoyovský skladatel || žil se svými, při zdražování příliš rozdílnými příjmy, sice skromně, avšak přesto slušně, musím to, ~~co vydělám~~ svého se domohu/ mimo, vyučováním, dosadit, a proto nemohu nic ušetřit. Že nejsem toho, co pro

mě Vaše urozenost učinila, a dále ještě činit bude, nehoden, že jsem o svém oboru mnoho přemýšlel a vzešly z toho také výsledky, o jakých se mým předchůdcům a soupeřníkům nesnilo, to si mohu s dobrým svědomím přiznat a nezbyvá nic než vznést ještě přání, aby se našel mecenáš, který by mě podporoval, abych nerušen dokončil svou teorii a mohl předat světu nový systém \harmonie a kontrapunktu/, odvozený z přírodních zákonů.⁸³ V kompozici jsem dosud dodal leccos, podle úsudku kritiky významného, mohl bych \u{v}šak/ dokonce i při omezenosti času napsat ještě víc, kdyby mě \u{v}šak/ \u{v}právě/ trýznivá nejistota nepoutala v náladě, v níž se jistě s úspěchem dá napsat Requiem nebo Miserere, \u{v}mimo toho \u{v}šak nic jiného/. Jak rád bych k jubileu \u{t}aké napsal Te Deum,⁸⁴ a možná bych je Jeho Veličenstvu při jeho pobytu zde mohl předat, ale při neklidu a obavách z \u{p}ochmurné/ budoucnosti mi není možné povznést se k jáso tu nebeských zástupů. Jen Vaše urozenost může mého ducha osvobodit z \u{v}jeho/ dvacetiletého vězení, pokud mi zajistí ústně a písemně dávno přislíbenou rentu dokumentem, a zbaven pout bych zpíval Věčnému nejen Te Deum, nýbrž ještě vícero hymnů, a nikdy nezapomněl, že Vaše urozenost je každému jeho \u{m}ému/ dílu pěstounem, a \u{t}ím se \u{v}Vaší urozenosti/ je umělecký svět \u{z}a to/ zavázán.

Ostatně výjuka u vznešené rodiny ještě dávno není ukončena,⁸⁵ aby už nyní mohla být řeč o výslužném. Při mém častém churavění je docela dobře možné, že se doby, kdy budu moci výslužného užívat, ani nedožiji, proto pro tuto chvíli nezískám nic víc než klidnou mysl, za což zůstanu Vaší urozenosti navždy || povděčen. Pročež svou nejpohněnější prosbu ještě jednou Vaší urozenosti kladu na citlivé srdce, a prosím o brzké, milostivé rozhodnutí,⁸⁶ zůstávám v nejhlubší úctě

Vaší urozenosti

nejponíženější slu{ž}ebník

Václav Jan Tomášek

Praha, [14] dubna 1829

Tu{ž}kou připsáno: Hraběti vlastnoručně předáno 14. dubna

Tomášek, Václav Jan: Hirsch, Rudolph⁸⁷

Praha, 15. 4. 1842

(NM-ČMH G 13 661)

Von Prag

An

des Herrn

Herrn Rudolph Hirsch Redakteurs

⁸⁷ Rudolf Hirsch (1816–1872), novinář, básník, skladatel. Studoval v Brně a ve Vídni práva. V roce 1840 odešel do Lipska, kde byl oblíben jako autor písňových textů, které nezřídka sám zhudebňoval. V letech 1841–1843 byl redaktorem listu *Komet* (Kometa). V Lipsku založil *Album für Gesang*, kde publikoval mj. také Tomáškovy písně. První dva ročníky vyšly 1841–1843.

des Kometen
Wohlgeboren
in
Leipzig

Geehrtester Herr und Freund!

Diesmal bin ich doch pünktlich in der Beantwortung Ihrer lieben Zeilen. Ich zweifle nicht, daß das Alpen-Mädchen⁸⁸ schon bei Ihnen ist, wobei ich hoffe daß Ihnen der gesunde Gliedebau daran gefallen wird.⁸⁹ Was den väterlichen Schutz anlangt, um den Sie mich für Ihre Lieder ansprechen, so dürfen Sie ganz beruhigt seyn, daß ich daran nichts versäume.

Das alte Sprichwort eine Hand wäscht die andere, will ich durch das beiliegende Blättchen in Anwendung bringen, indem ich Sie ersuche es ungesäumt in Ihrem Blatte abdrucken zu lassen, damit die Dresdner und Leipziger auf die ausgezeichneten Vorzüge der Virtuosität vorbereitet würden, die Herr Neukirchner⁹⁰ in seinen Konzerten nächster Tage darlegen wird.⁹¹ – Versäumen Sie es nicht, diesen wahrhaft seltenen Künstler zu hören. Sie klagen in Ihrem Briefe über Mangel an Zeit, ich aber verliere

⁸⁸ Podtrženo evidentně dodatečně, tužkou.

⁸⁹ Václav Jan Tomásek: *Lied eines Alpenmädchens*, no. 3 z *Drei Gesänge mit Begleitung des Pianoforte*, op. 96, VJT 99. (1. Lied von einem Standbilde der Madonna, 2. Milde Stunde, 3. Lied eines Alpenmädchens). Hirsch ji vydal v rámci *Album für Gesang mit Original-Beiträgen von A. H. Chelard, Ferdinand David, ... W. I. Tomaschek, ...* herausgegeben von Rudolph Hirsch. Zweiter Jahrgang, 1843. Leipzig, Verlag von C. H. Bösenberg. O písničkách srov. Wolfgang Antesberger, *Die deutschsprachigen Lieder für Pianoforte von Johann Wenzel Tomaschek*, obsah dostupný z <https://searchworks.stanford.edu/view/12686326>.

⁹⁰ Wenzel Neukirchner (1805–1889), fagotista a skladatel, pocházel z Nového Strašecí. V Praze vystoupil 8. 4. 1842, srov. Ant. Müller, „Kunst und Leben in Böhmen. Theaterbericht vom 8. April,“ *Bohemia* 15, no. 43 (10. 4. 1842): 3; o jeho posledním koncertu v Praze viz B: „Concert des Herrn Neukirchner,“ *Bohemia* 15, no. 47 (19. 4. 1842): 4. Tomásek o něm v souvislosti s pražským koncertem napsal: „Neukirchner gehört zu den in unseren Tagen seltenen Künstlern, die auf dem einzig wahren Wege ihre Kunstbildung verfolgen, die, fern von aller Anmassung, die Verherrlichung der Kunst nie aus dem Auge verlieren, und die mühsam erworbene Technik nie als Zweck, sondern bloß als Mittel betrachten; auch konnte er nur auf solchem Wege zu einer vollendeten Durchbildung des Tones gelangen. Der Umfang seines Instrumentes, vom Contra B bis zum e', beträgt beinahe drei und eine halbe Oktave, eine gewiss bedeutende Tonmasse, die der Künstler mit einer unglaublichen Leichtigkeit und Ruhe beherrscht. Alle Töne sind von gleicher Färbung und gleicher Dichtigkeit, daher bei den tiefen Tönen durchaus kein Schnarren bemerkt wird. Die stets richtige Betonung und Sonderung der Perioden, die von der richtigen Vertheilung des Athems abhängt, dann die unendliche Nüancirung des Tones durch alle Gradationen des Piano und Forte, so wie es der Ausdruck erfordert, sind Vorzüge, die unsern Landsmann zu einem der grössten jetzt lebenden Virtuosen erheben, und die königlich württembergische Musikkapelle kann mit Recht stolz darauf sein, Neukirchner zu ihren Mitgliedern zu zählen.“ Srov. Prag, *Allgemeine musikalische Zeitung*, no. 26 (29. 7. 1842): 532.

⁹¹ V Lipsku pravděpodobně nevystoupil.

bald den Begriff von der Zeit; – soviel ist wenigstens gewiß, daß ich für Andere, aber nicht für mich lebe. – Sie würden mich sehr verbinden, wenn Sie mir das Blatt des Kometen von 1840 verschaffen und schicken möchten, worin auf einen sehr unver- schämten Artikel unter dem Zitat „die beiden Thiere zu Bethlehem“ eine Erwiderung von Prag eingesandt, \abgedruckt/ wurde. ||

Ich kann Ihnen das N° des Blattes und auch nicht einmal den Monat anzeigen, worin die Erwiderung abgedruckt ist, doch dürfte sie in den Monaten Juni, Juli, August, höchstens noch im September⁹² zu finden seyn. Vor einer Stunde war die junge Sophie Bohrer⁹³ bei mir, und spielte mehre Piecen aus verschiedenen Zeitaltern, wodurch sie sich als eine vorzügliche Pianistin erwies.⁹⁴ Das Mädchen besitzt ein glänzendes Talent, dabei ein ungehäures Gedächtniß, und für ihr Alter eine bewunderungswürdige Technik, mit richtiger Auffassung und kräftigen Ton geschmückt. Leben Sie wohl, und sind Sie versichert, daß sobald mir der Abdruck von Hr. Hoffmann zugeschickt wird, ich ihn gleich corrigiren werde.⁹⁵

Mit wahren Freundschafts Gefühl

Ihr

ergebenster Diener

Tomaschek

Prag den 15ten April 1842

* * *

Z Prahy

pánu

panu Rudolfu Hirschovi redaktorovi

Komety

veleváženému

v

Lipsku

Nejváženější pane a příteli!

Tentokrát přece jen odpovídám na Vaše milé řádky včas. Nepochybuji, že Alpská dívka⁸⁸ už je u vás, přičemž doufám, že se Vám zdravá stavba jejích údů bude líbit.⁸⁹ Pokud jde o otcovskou ochranu, kterou ode mě pro své písně vyžadujete, můžete být zcela klidný, že v tom nic nezanedbám.

⁹² Článek se nepodařilo dohledat. Periodikum je těžko dostupné.

⁹³ Podtrženo tužkou později.

⁹⁴ Sophia Bohrer (1828–1899), klavíristka, vystupovala jako zázračné dítě údajně od 7 let. Srov. Objekt-Metadaten (hfmt-hamburg.de). O jejím pražském vystoupení viz Prag, *Allgemeine musikalische Zeitung*, no. 26 (29. 7. 1842): 532.

⁹⁵ Srov. pozn. 89.

Staré přísloví ruka ruku myje chci uplatnit přiloženým lístkem, v němž Vás žádám, abyste ho neprodleně ve svém listu dal otisknout, aby lidé v Drážďanech a Lipsku byli připraveni na přednosti virtuozy, kterou pan Neukirchner⁹⁰ v příštích dnech při svých koncertech dosvědčí.⁹¹ – Nenechte si ujít, abyste tohoto uskutku vzácného umělce slyšel. Stěžujete si ve svém dopise na nedostatek času, já však brzy o čase ztratím pojem; – jistě je přinejmenším jedno, že žiji pro druhé, avšak ne pro sebe. – Velmi si mě zavázete, pokud byste mi mohl sehnat a poslat výtisk Komety z roku 1840, v němž byla na velmi neomalený článek s citátem „dvě zvířata z Betléma“ otištěna odpověď, zasláná z Prahy. ||

Nemohu Vám sdělit číslo listu ani měsíc, kde je tato odpověď otištěna, ale musí se to nacházet v měsících červnu, červenci, srpnu, nanejvýš v září.⁹² Před hodinou u mě byla mladá Sophie Bohrerová,⁹³ hrála mi několik skladeb z různých období a prokázala se jako vynikající klavíristka.⁹⁴ Ta dívka má skvělý talent, přitom ohromnou paměť a na svůj věk obdivuhodnou techniku, zdobenou správným pojetím a mocným tónem. Žijte blaze a buďte ujisti, že jakmile mi pan Hoffmann pošle otisk, okamžitě provedu korekturu.⁹⁵

S opravdovým pocitem přátelství

Váš

nejoddanější sluzebník

Tomášek

Praha, 15. dubna 1842

Tomášek, Václav Jan: [Zvonář, Josef]⁹⁶

Praha, 22. 11. 1844

(NM-ČMH G 13 665)

Prag, am 22ten November 1844

Wohlgeborner Herr!

Hier erhalten Sie Ihre mir mitgetheilten Compositionen wieder zurück.

Ich erkannte darin einen rationelen Tonsetzer, wahrlich eine Seltenheit in unsern Tagen.

Das vierstimmig behandelte Salve regina⁹⁷ ist bei seiner Einfachheit von religiösem Gefühl durchdrungen, und kann daher seinen Zweck nicht verfehlen.

⁹⁶ Josef Leopold Zvonář (1824–1865), teoretik, pedagog a skladatel. Od roku 1844 Pietschův asistent na varhanní škole, kterou po jeho smrti dočasně vedl.

⁹⁷ Autograf *Salve Regina* pro soprán, alt a varhany z r. 1864 se dochoval v ČMH (XXX C 53, opis O. Horníka XVIII D 185). Vzhledem k dataci jde zřejmě o jinou skladbu.

Das Offertorium „Exaudi Deus deprecationem meam“⁹⁸ ist in rechtem Kirchenstyle abgefaßt, die Auffassung des Textes und seine richtige Declamation, stehen mit der Orchesterpartie und dem Gesange im Einklange. Das Ganze krönt eine wacker durchgeführte Fuge.

Und was soll ich erst von dem großen Werke „Te Deum laudamus“ sagen!⁹⁹ – Das vom Anfange bis zum Ende mit einer großen Sorgfalt gearbeitet ist. Besonders ist in der Doppelfuge die Zusammenstellung des Textes sehr sinnreich, wo der Baß mit „In te domine speravi“ sein Hauptthema beginnt, worauf bald der Alt mit „non confundar in aeternum“^[“] sein zweites Thema hören läßt, wornach dann die beiden Themen in einer sehr glücklichen Wechselwirkung bis zu Ende des Werkes behandelt sind.

Nehmen Sie also meinen herzlichen Dank für die Mittheilung Ihrer interessanten Werke, dem ich noch den Wunsch anreibe; der Himmel möge Ihnen bald Gelegenheit geben, um Ihr Talent geltend machen, und durch mehre [!] religiöse Tondichtungen zur Verherrlichung Gottes beitragen zu können.

Mit vollkommenster Achtung

Ihr

ergebenster Diener

Wenzel Johann Tomaschek m. p.

Praha, 22. listopadu 1844

Velevážený pane!

Zde obdržíte zpět Vaše skladby, o nichž jste mi podal zprávu.

Rozpoznal jsem v nich racionálního skladatele, skutečnou vzácnost za našich dnů.

Čtyřblase pojednané Salve regina⁹⁷ je při jeho prostotě proniknuto náboženským duchem, a nemůže se proto minout účinkem.

Offertorium „Exaudi Deus deprecationem meam“⁹⁸ je vypracováno v pravém církevním slohu, pochopení textu a jeho správná deklamace jsou v souladu s orchestrální složkou a zpěvem. Všechno korunuje rádně procítěná fuga.

A co mám teprve říci o velkém díle „Te Deum laudamus“!⁹⁹ – Které je od začátku do konce pracováno s velkou pečlivostí. Zvláště ve dvojité fuzi je sestavení textu velmi důmyslné, kde bas začíná se „In te domine speravi“ hlavní téma, po něm v altu zazní s „non confundar in aeternum“ druhé téma, načež se s oběma tématy ve velmi šťastném vzájemném působení pracuje až do konce.

⁹⁸ Toto offertorium není uvedeno v soupisu díla, viz „Jos. Leopold Zvonař. K stému jubileu jeho narození a k šedesátému výročí jeho úmrtí,“ *Podbrdský (Berounský) kraj* 2, sešit 3 (1924–1925): 133–139.

⁹⁹ Autograf *Te Deum laudamus* pro sóla a sbor hlasů sopránových a altových s průvodem varhan, polnic a kotlů z roku 1865 se dochoval v NM-ČMH (XXX C 47, Horníkův opis XVIII D 188). Vzhledem k dataci jde zřejmě o jinou skladbu.

Přijměte tedy můj srdečný dík za zprávu o Vašich zajímavých dílech, k čemuž ještě připojuji přání; kéž Vám nebe brzy poskytne příležitost, abyste svůj talent uplatnil, a vícerymi duchovními díly mohl přispět k oslavě Boha.

S dokonalou úctou

Váš

nejoddanější sluzebník

Václav Jan Tomášek v. r.

Tomášek, Václav Jan: Dreyschock, Alexander¹⁰⁰

Praha, 14. 1. 1846

(NM-ČMH G 13 659)

Prag am 14ten Jänner 1846

Mein lieber Alexander!

Ihr letztes humorisches Schreiben machte mir sehr viel Freude.¹⁰¹ Ich las es Ihrer lieben Anna¹⁰² vor, als sie mich gestern mit ihrer Schwester Fanni¹⁰³ besuchte. Anna ist wohl und ihr Aussehen sehr stattlich. So lang Sie auf Krebse stoßen, ist es noch gut, der Himmel bewahre Sie vor Scorpionen, wo man nicht so gut wegekammt.

Ihr Brief ist keine Antwort auf mein Schreiben, denn er enthält nichts über Hampels Angelegenheit,¹⁰⁴ und keine Erwähnung von meiner Nichte Blanka,¹⁰⁵ die zu besuchen, ich Sie in meinen Briefe angelegentlichst ersuchte. Daß sie die Gemahlin des Amtskontrolleur Herrn Herrmann im k. k. allgemeinen Krankenhause sei, und dort wohne, werden Sie doch nicht vergessen haben. Schön und ersprißlich wäre es von Ihnen, wenn Sie bei der Gelegenheit ihr zwei Freikarten in das letzte Concert antragen würden.¹⁰⁶ Blanka schrieb mir im || letzten Brief, daß sie alle Hofnung [!] Sie zu sehen und zu sprechen aufgeben muß.

¹⁰⁰ Alexander Dreyschock (1818–1869), klavírista a skladatel, Tomáškův žák.

¹⁰¹ Dopis není znám.

¹⁰² Neidentifikovaná osoba.

¹⁰³ Neidentifikovaná osoba.

¹⁰⁴ Tomáškův žák Hans Hampel (1822–1884), klavírista a skladatel.

¹⁰⁵ Blanka byla dcerou Tomáškova bratra Jakuba.

¹⁰⁶ Dreyschock vystoupil ve Vídni v lednu 1846 opakovaně. Čtvrtý koncert se konal 3. ledna a pátý koncert 17. ledna. Koncert na rozloučenou se uskutečnil 8. února v sále Gesellschaft der Musikfreunde. U příležitosti jeho vídeňských koncertů vydal J. P. Lyser delší životopisnou stať „Dreyschock: Ein Künstler-Portrait,“ *Wiener-Zeitschrift für Kunst, Literatur, Theater und Mode* XXXI, no. 28 (7. 2. 1846): 110–111.

Die Bemerkung von Adami, daß er Ihnen die Bekanntschaft mit Dushek gern geschenkt hätte, ist der schlagendste Beweis von Adamis gewaltiger Ignoranz,¹⁰⁷ Viele würden sich schämen, so eine Ungereimtheit zu denken, viel weniger sie drucken zu lassen.¹⁰⁸ Und, wer ist denn der liebe künstlerisch gebildete Karl Walter? – Haben Sie ihn vielleicht beim Vorübergehen etwa auf sein musikalisches Hühner-Auge getreten?²¹⁰⁹ – Lieber Alexander! solche Geschöpfe muß es wegen der nöthigen Kontraste in der Welt auch geben. Wir hätten keine Madonnen, wenn es nicht auch Gefrierer gäbe. Trösten Sie sich darüber, wenn Sie von ein Paar dergleichen Schmeißfliegen geneckt werden. In einer Recension über Sie wird behauptet, daß meine Ouvertüre¹¹⁰ vom Orchester matt ausgeführt wurde; Ob ein verfehltes tempo, oder der || Vortrag daran Schuld war, werden Sie mir bei Ihrer Heimkehr am besten sagen können.¹¹¹ Ich habe nichts dagegen, wenn Sie die Ouverture nach Pest mitnehmen. Der ungarische Wein hat mehr Feuer als der österreichische, und Feuer bedarf dieses Werk bei seiner Production wenn es gehörig wirken soll.

Die herzlichsten Grüße von Anna¹¹² und Marie,¹¹³ die sich freuen, Sie wieder zu sehen.

Nun noch einen Meisterkuß

von Ihrem Meister

Tomaschek

¹⁰⁷ Heinrich Joseph Adami (1807–1895), novinář, od 1832 redaktor *Wiener Theaterzeitung* (Bäuerles Theaterzeitung).

¹⁰⁸ Adamiho články vyšel ve *Wiener allgemeine Theaterzeitung* no. 5–6 (6. 1. 1846): 15.

¹⁰⁹ Carl Walter napsal: „Nicht ohne Grund zögerten wir gleich nach Dreyschock's erstem Concert einen Bericht darüber zu bringen, es war uns um so mehr und wiederholte und gesicherte Ueberzeugung bey dem hier abzugebenden Ausspruche zu thun, da es einen Künstler zu beurtheilen galt, von dessen Ausgezeichnetheit das Gerücht schon so viel Wunderbares verkündigt, hatte, indeß wir gleich Anfangs die ekstatischen Erhebungen Dreyschock's von Seite seiner Schüler und Anhänger nicht gänzlich gerechtfertigt fanden.“ Carl Walter, „Kunst Nachrichten. A. Dreyschock's Concert,“ *Wiener Zeitung*, no. 358 (28. 12. 1845): 2841(3).

¹¹⁰ Zřejmě předehra k operě *Serafina*, viz dopis Guttentagovi.

¹¹¹ „Den Beginn machte eine gediegene Ouverture Tomaschek's, die jedoch etwas matt und zu wenig präcis vorgetragen wurde.“ (Dr. K–), *Wiener allgemeine Musik-Zeitung*, 6. 1. (1846): 11. Jednalo se o Dreyschockův 4. koncert ve Vídni, konaný 3. ledna v poledne v sále Musikvereinu. Tomášková Ouvertura zazněla na začátku (s orchestrem Tonkünstlerverein), další program: J. L. Dusík, *Konzertsatz*; Dreyschock, *Fugiertes Impromptu*; Tomášek, *Rapsodie č. 2 b moll*; Dreyschock, „*In allen guten Stunden*“ (mužský sbor); variace na *God save the Queen*; variace pro levou ruku *Gruß aus Wien*. – *Wiener Zeitschrift*, 5. 1. 1846, s. 17 (–sky) k Ouvertuře píše: „Sie war von Tomaschek, aber eigentlich von Mozart, und Tomaschek hatte nur die Mühe übernommen, sie zu kopiren. Wie würde Mozart sich freuen, könnte er erfahren, daß ein so großer Meister, wie Herr W. J. Tomaschek, es nicht unter seiner Würde hielt, der Zauberflöte-Ouvertüre seinen Namen vorzusetzen.“ – Dreyschock hostoval ve Vídni od 11. 12. 1845, poslední koncert se uskutečnil 8. 2. 1846.

¹¹² Viz pozn. 102.

¹¹³ Neidentifikovaná osoba.

Praha, 14. ledna 1846

Můj milý Alexandře!

Vaše poslední humoristické psaní mi udělalo velkou radost.¹⁰¹ Předčítal jsem ho Vaší milé Anně,¹⁰² když mě včera navštívila se svou sestrou Fanni.¹⁰³ Anna se má dobře a vypadá velmi znamenitě. Dokud budete narážet na raky, je to ještě dobré, ale střežte se škorpiónů, těm tak snadno neutečete.

Váš dopis není odpovědí na můj dopis, protože o Hampelově záležitosti nic neobsahuje,¹⁰⁴ ani zmínku o mé neteři Blance,¹⁰⁵ a ve svém dopise jsem Vás co nejnaléhavěji žádal, abyste ji navštívil. Přece jste nezapomněl, že je manželkou úředního kontrolora pana Herrmanna v c. k. Všeobecné nemocnici a bydlí tam. Bylo by od Vás krásné a prospěšné, kdybyste jí při té příležitosti nabídl dvě volné vstupenky na poslední koncert.¹⁰⁶ Blanka mi v posledním dopise || psala, že se musí vzdát vší naděje, že Vás uvidí a promluví s Vámi.

Adamiho poznámka, že by Vám seznámení s Dustkem rád odpustil, je ten nejpádnejší důkaz Adamiho obromné ignorance,¹⁰⁷ mnozí by se styděli si takový nesmysl jen myslet, a ještě spíš dát ho tisknout.¹⁰⁸ A kdo je ten milý, umělecky vzdělaný Karl Walter? – Slápl jste mu snad, když jste šel kolem, na jeho hudební kuří oko?¹⁰⁹

– Milý Alexandře! Taková stvoření musejí kvůli nutnému kontrastu na světě také existovat. Neměli bychom žádné Madony, kdyby nebyly i ošklivé huby. Utěšte se tím, že vás poškádlilo jen pár takových masařek.

V jedné recenzi o Vás se tvrdí, že má Předebrá¹¹⁰ byla zabrána mdle. Jestli bylo na vině špatné tempo nebo přednes, mi po návratu budete nejlépe moci říct sám.¹¹¹ Nemám nic proti tomu, když s sebou vezmete Předebru do Pešti. Uherské víno je ohnivější než rakouské a toto dílo při uvedení oheň potřebuje, pokud má náležitě zapůsobit. || Nejsrdečnější pozdravy od Anny¹¹² a Marie,¹¹³ které se těší, až Vás zase uvidí.

Jestě jeden mistrovský polibek

od Vašeho Mistra

Tomáška

Tomášek, Václav Jan: [Guttentag, Immanuel]¹¹⁴

Praha, 9. 12. 1846

(NM-ČMH G 13 660)

Wohlgeborner Herr!

Unsere wechselseitigen Interessen sind nun im Einklang gestimmt, und so empfangen Sie von mir zum Beweis den hier beiliegenden von mir eigenhändig ausgefüllten Revers, wodurch Ihnen das unbeschränkte Eigenthum über das Werk eingeräumt wird.¹¹⁵ Empfehlen Sie mich dem biedern Priester der heiligen Kunst, ich meine den Herrn Grell,¹¹⁶ der mir bei meinem zu flüchtigen Aufenthalt in Berlin sehr lieb geworden ist. Genehmigt er den Klavier-Auszug, so können Sie mit vollem Vertrauen ihn sammt der Partitur dem Stich übergeben. In unserer Zeit, wo das Lesen der Partitur bald zu den seltenen musikalischen Erscheinungen gehören wird, sind Klavierauszüge nothwendiges Uebel, desshalb ich dagegen nichts einzuwenden habe.

Herr Dreyschock, welcher bereits in Dresden Concertirt wird auch ehestens Berlin besuchen.¹¹⁷ Er ersuchte mich um eine Ouverture um sie in einem Concerte aufführen zu können. Ich gab ihm die Ouverture aus meiner Oper Seraphine.¹¹⁸ Vielleicht werden Sie dieselbe anhören, und sich entscheiden können, ob Sie diese Composition brauchen könnten. Da die Partitur der Hymne¹¹⁹ deutlich, und wie ich glaube auch correct geschrieben ist, so dürfte sich wohl ein Sachkundiger dort finden, der die Correctur besorgen würde. Herr Ressel,¹²⁰ dem ich auf sein Schreiben geantwortet, hat sich bei meiner Anwesenheit, oder gar brieflich angetragen, meine Compositionen für Ihren Verlag zu corrigiren. – Ubrigens ersuche ich Sie den Titel, wie er auf nächster Seite geschrieben ist, auf die Hymne zu setzen.

¹¹⁴ Zřejmě Immanuel Guttentag (1815/1817–1862), který získal v roce 1842 berlínské knižní nakladatelství firmy Trautwein zaměřené na právnickou literaturu. Podnik vydával také hudebniny a byl posléze nazván po Immanuelu Guttentagovi.

¹¹⁵ Spolu s dopisem se nedochovalo. Vztahuje se zřejmě k *Hymnu De Spiritu Sancto*, viz dále pozn. 119.

¹¹⁶ August Eduard Grell (1800–1886), skladatel, varhaník, od roku 1853 ředitel berlínské Singakademie.

¹¹⁷ O Dreyschockově vystoupení v Drážďanech srov. např. *Signale für die musikalische Welt*, no. 10 (Februar 1847): 77 a o koncertě v Berlíně 27. 2. 1847 *ibid.*, no. 13 (März 1847): 100–101.

¹¹⁸ Předehra k opeře *Seraphine* vyšla v Praze u C. W. Enderse. *Ouverture de l'Opera Seraphine par Mr. J. W. Tomaschek arrangée pour le Piano-Forte par Eduard Hofmann*. NM-ČMH XVII F 78.

¹¹⁹ *Hymnus de Spiritu Sancto (Veni creator Spiritus)*, op. 80, tisk: Berlin, T. Trautwein (J. Guttentag), VJT 83. Autograf a tisk dochován v NM-ČMH III F 101.

¹²⁰ Pravděpodobně skladatel Franz Wilhelm Ressel (1811–?). Pocházel Řasnice (Rückersdorf) na Liberecku. Roku 1852 byl jmenován královským komorním hudebníkem v Berlíně. Kromě vlastních skladeb upravoval díla Mozarta či C. M. von Webera.

Alle lange Namens-Zusätze, die der Welt berichten sollen, was man ist, waren mir von jeher widrig, doch hier halte ich es für meine Pflicht, allen den Vereinen die mich ehren,¹²¹ meine Aufmerksamkeit öffentlich zu bezeugen.

Mit unbegrenzter Hochachtung

Ihr ergebenster

Wenzel Joh. Tomaschek.

Prag am 9ten Dezember 1846.

* * *

Velevážený pane!

Naše společné zájmy jsou nyní v souladu, a tak ode mě obdržíte na důkaz přiložené a mnou vlastnoručně podepsané prohlášení, jímž se Vám vyhrazuje neomezené vlastnictví díla.¹¹⁵

Že se poručím poctivému knězi posvátného umění, myslím panu Grellovi,¹¹⁶ kterého jsem si za svého velmi letmého pobytu v Berlíně velmi oblíbil.

Pokud [Grell] odsouhlasí klavírní výtah, můžete ho s plnou důvěrou a spolu s partiturou předat k rytí. V naší době, kdy bude čtení partitury brzy patřit k vzácným hudebním jevům, jsou klavírní výtahy nutné zlo, pročez proti tomu nemohu nic namítat. Pan Dreyschock, který už koncertuje v Drážďanech, navštíví také co nejdříve Berlín.¹¹⁷

Žádal mě o nějakou předebru, aby ji mohl na koncertě uvést. Dal jsem mu předebru ze své opery Serafina.¹¹⁸ Možná si ji poslechnete a budete se moci rozhodnout, zda byste mohl tuto skladbu potřebovat.

Protože je partitura Hymnu¹¹⁹ napsána zřetelně, a jak věřím, také správně, mohl by se tam nalézt jistě odborník, jenž by se postaral o korekturu. Pan Ressel,¹²⁰ jemuž jsem odpověděl na jeho dopis, se za mé přítomnosti, či dokonce písemně nabídl, že bude mé skladby pro Vaše vydavatelství korigovat. – Mimochodem Vás žádám, abyste titul vysázal k Hymnu tak, jak je na další straně. Všechny dlouhé přídávky ke jménu, které mají světu sdělit, čím kdo je, mi byly odjakživa protivné, avšak zde považuji za svou povinnost projevit veřejně svou pozornost všem spolkům, které mě ctí.¹²¹

S neomezenou úctou

Váš nejjednanější

Václav Jan Tomášek.

Praha, 9. prosince 1846.

¹²¹ Plný titul vydané skladby zní: *Hymnus / de spiritu sancto / festis Pentecostes diebus pro Graduali cantari solitus, / concentu musico redditus / a / Wenceslao J. Tomaschek / Sodali ad honores accito a societate musicorum majore et ad literarum commercium invitato a societate musicorum ad sanctam Annam Viennae, tum sodali honorario societatis Oenipontensis, sodali meritorum titulis nominato societatis ad musicen promovendam Bataavorum majoris, nec non consociationis Germanorum gentis musicae ejusque disciplinae promovendae membro honorario, ac. Pestiensis et Budensis, et Leopolitanae in Galicia societatis musicae sodali. / Op. 80 / Proprietatis editoris. / Inscriptus archivo societatis. / Berolini / Sumtibus T. Trautwein (J. Guttentag.) / Breite – Strasse No 8. / Pr. Partibus 1 Thlr 5 Sgr. / jeder einzelnen Stimme 2 ½ Sgr.*

Zápis do Zemských desek o zvýšení Tomáškovy renty z roku 1844
(originál: NM-ČMH č. př. Blažek Vlastimil 58/1977)¹²²

[Sechzehn Gulden]

Da bei dem vorgerückten Alter und der sich öfters wiederhohlenden Kränklichkeit mein Compositeur Herr Wenzl Johann Tomaschek in der Zukunft daran verhindert sein dürfte durch seine Compositionen so viel zu erwerben, als es bisher der Fall war, und ich gerne demselben, falls mich der Tod früher übereilen sollte, ein Andenken hinterlassen möchte, so erhöhe ich hiemit seinen bisherigen jährlichen Gehalt von fünf hundert fünfzig Gulden Conventions Münze auf den von sieben hundert Gulden Conventions Münze auf seine ganze Lebenszeit, welchen erhöhten jährl. Gehalt p[e]r 700fr C. M. derselbe in den bisher üblichen Raten aus der gräfflich Buquoyischen Hauptkassa vom 1ten November l[aufenden] J[ahres] angefangen zu beziehen hat. Damit aber Herr Wenzl Johann Tomaschek im Falle meines Absterbens auch gegen meine Erben gesichert, und diese Letztere gegen denselben rechtlich verbunden sind, so ordne ich hier letztwillig an, daß nach meinem Tode meine Erben verbunden sind, diesen erhöhten Gehalt von jährlichen 700fr C. M. dem besagten Herrn Wenzl Johann Tomaschek bis zu seinem Ableben in den üblichen Raten anstandslos aus der gräfflich Buquoyischen Hauptkassa zu verabreichen.

Urkund dessen meine eigenhändige Unterschrift und die Namensfertigung dreier eiegends hiezu ersuchten Herren Zeugen.

Prag am 8ten November 1844

Georg August von Buquoy

Joseph Stossek¹²³
als ersuchter Zeuge

Emmanuel Danjczek JuDr.¹²⁴
als ersuchter Zeuge

August Seifert¹²⁵
als ersuchter Zeuge

¹²² V pozůstalosti Vlastimila Blažka se mimo tento zápis dochovaly Tomáškovy žádosti o výplatu renty a jedna jízdenka.

¹²³ Joseph Stossek, nar. 1798, právník a vedoucí obchodu.

¹²⁴ Emanuel Danjczek viz např. <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=bru&datum=18430816&query=%22Danjczek%22&ref=anno-search&seite=13>.

¹²⁵ August Seifert, nar. 1800, sazeč.

*Ist der königl. böhmischen Landtafel am 15. Juli || 1848 Tom. 1337 Instr. sub lit. P 23
amtlich eingetragen worden*

*Joseph Mitteis¹²⁶
Vizeregistrator.*

* * *

[Šestnáct zlatých]

Jelikož mému skladateli Janu Václavu Tomáškovu pro pokročilý věk a častou churavost bude pravděpodobně v budoucnu znemožněno, aby svými skladbami vydělával tolik jako dosud, a já bych mu rád pro případ, že by mě smrt zastihla dříve, zanechal vzpomínku, zvysuji tímto jeho dosavadní roční plat z pěti set padesáti zlatých konvenční měny na sedm set zlatých konvenční měny doživotně, kterýžto zvýšený roční plat 700 zl. Cm. bude dostávat, počínaje 1. listopadem tohoto roku, v dosud obvyklých dávkách z hraběcí buquoyenské hlavní pokladny. Aby však pan Václav Jan Tomásek v případě mého úmrtí byl zajištěn také vůči mým dědicům a tito vůči němu byli právně zavázáni, nařizuji zde jako svou poslední vůli, že po mé smrti budou mít dědicové povinni tento zvýšený plat 700 zl. Cm. řečenému panu Václavu Janu Tomáškovu bez námitek v obvyklých splátkách z buquoyenské hlavní pokladny poskytovat až do jeho smrti. Na doklad toho můj vlastnoruční podpis a jmenovitě uvedení tří zvláště k tomu vyžádaných panů svědků.

Praha, 8. listopadu 1844

Georg August von Buquoy

*Joseph Stossek¹²³
jako vyžádaný svědek*

*Emmanuel Danjczek JuDr.¹²⁴
jako vyžádaný svědek*

*August Seifert¹²⁵
jako vyžádaný svědek*

Úředně zaneseno do královských českých zemských desek 15. července 1848, sv. 1337 instr. pod písmenem P 23.

*Joseph Mitteis¹²⁶
zástupce registrátora*

¹²⁶ Joseph Mitteis (1794–1868), na ředitele Zemských desek byl povýšen roku 1850. Roku 1846 dostal jako „Böhmischer Landtafel-Vice-Registrator“ velkou zlatou Čestnou medaili. Roku 1862, kdy byl penzionován, je uváděn jako Director des Prager Landtafel- und Grundbuchsamtes (ředitel pražských Zemských desek a pozemkového úřadu) a za zásluhy získal titul císařský rada.

Literatura

- Batka, Richard. *Aus der Musik- und Theaterwelt. Beschreibendes Verzeichnis der Autographen-Sammlung Fritz Donebauer in Prag*. Praha: Fritz Donebauer – Löwit & Lamberg, 1894; *Beschreibendes Verzeichnis der Autographensammlung Fritz Donebauer in Prag*. Praha: Fritz Donebauer – Löwit & Lamberg, 1900.
- Janáčková, Irena. „Pražští vydavatelé Václava Jana Tomáška,“ *Hudební věda* 18, no. 2 (1981): 174.
- Kabelková, Markéta. „Václav Jan Tomášek. In *Die Musik in Geschichte und Gegenwart: Allgemeine Enzyklopädie der Musik: 21 Bände in zwei Teilen*, edited by Friedrich Blume et al., 2. Neubearb. Ausg. Kassel: Bärenreiter, 1994.
- Kabelková, Markéta. „Václav Jan Tomášek.“ Ph.Diss., FF UK Praha, 2012.
- Kraus, Arnošt Vilém. *Goethe a Čechy*. Praha: Bursík a Kohout, 1893.
- Němec, Zdeněk, ed. *Vlastní životopis V. J. Tomáška*. Praha: Topičova edice, 1941.
- Simpson, A. a K. DeLong. „Tomášek, Václav Jan Křtitel.“ In *Grove Music Online*. <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000028077> (24. 2. 2022).
- Šťastná, Kateřina Alexandra. „Tomášek, Václav Jan Křtitel.“ In *Český hudební slovník*. www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/.
- Tarantová, Marie. „Václav Jan Tomášek ve staropražských hudebních salónech.“ *Hudební věda* 13, no. 1 (1976): 59–74.
- Vojtěšková, Jana, ed. *Album Jana Ludevíta Procházky z let 1860–1888 / The Procházka Album (1860–1888)*. Praha: KLP & NM, 2013.
- Vojtěšková, Jana. „Letters from the Morawetz Collection (Musicians of Czech Origin in European Centres at the Turn of the 18th and 19th Centuries) / Dopisy Morawetzovy sbírky (Hudebníci českého původu v evropských centrech na přelomu 18. a 19. století),“ *Musicalia* 13 no. 1–2 (2021): 6–39 (anglická verze), 40–46 (česká verze).
- Vojtěšková, Jana. „Dopisy Vojtěcha Matyáše Jírovce z Morawetzovy sbírky,“ *Opus musicum* 53, no. 4 (2021): 52–65.
- Vojtěšková, Jana. „The works of Jan Dismas Zelenka in 18th and 19th centuries in Prague,“ *Clavibus unitis* 4, no. 1 (2015): 85–90.
- Vojtěšková, Jana. „Několik pramenů z doby působení Carla Marii von Webera ve Stavovském divadle / Several Sources pertaining to Carl Maria von Weber's Work for the Estates Theatre in Prague,“ *Musicalia* 5, no. 1–2 (2013): 57–64 (česká verze), 65–77 (anglická verze).
- Vojtěšková, Jana. „Sbírka Richarda Morawetze,“ *Muzikologické fórum* 1, no. 1 (2012): 47–54.

Letters of Václav Jan Tomášek from the Morawetz Collection

Abstract

The article deals with the letters of Václav Jan Křtitel Tomášek from the Morawetz Collection, housed in the National Museum – Czech Museum of Music. In a critical edition, it publishes and comments on the letters Tomášek

addressed to the publishers Ambrosius Kühnel, Carl Friedrich Peters, and Immanuel Guttentag, as well as to the poet and editor Rudolph Hirsch, Tomášek's pupil Alexander Dreyschock and an unnamed (probably Amelia Illaire to Berlin). The edition also includes an appraisal of the compositions of Josef Zvonař and Tomášek's request for an increase in his annual rent, addressed to Count George Franz August Buquoy in 1829. For the first time, a letter by Johann Wolfgang Goethe, the original of which is considered lost by the current edition of Goethe's correspondence, is published here according to the original.

Dopisy Václava Jana Tomáška z Morawetzovy sbírky

Abstrakt

Článek se zabývá dopisy Václava Jana Křtitele Tomáška z Morawetzovy sbírky, uložené v Národním muzeu – Českém muzeu hudby. V kritické edici zveřejňuje a komentuje dopisy, které Tomášek adresoval nakladatelům Ambrosiu Kühnelovi, Carlu Friedrichu Petersovi a Immanuelu Guttentagovi, dále básníkovi a redaktorovi Rudolphu Hirschovi, Tomáškovu žákovi Alexandru Dreyschockovi a nejmenované (nejspíše Amelii Illaire do Berlína). Edice obsahuje také posudek skladeb Josefa Zvonaře a Tomáškovu žádost o zvýšení roční renty, určenou hraběti Jiřímu Františku Augustu Buquoyovi v roce 1829. Poprvé je zde podle originálu publikován dopis Johanna Wolfganga Goetha, jehož originál je současnou edicí Goethovy korespondence považován za nezvěstný.

Keywords

Jiří František August Buquoy; Alexander Dreyschock; Johann Wolfgang Goethe; Immanuel Guttentag; Rudolph Hirsch; Amelie Illaire; Ambrosius Kühnel; Morawetz Collection; National Museum – Czech Museum of Music; Carl Friedrich Peters; Václav Jan Křtitel Tomášek; Josef Zvonař

Klíčová slova

Jiří František August Buquoy; Alexander Dreyschock; Johann Wolfgang Goethe; Immanuel Guttentag; Rudolph Hirsch; Amelie Illaire; Ambrosius Kühnel; Morawetzova sbírka; Národní muzeum – České muzeum hudby; Carl Friedrich Peters; Václav Jan Křtitel Tomášek; Josef Zvonař

Jana Vojtěšková
Národní muzeum
jana.vojteskova@nm.cz